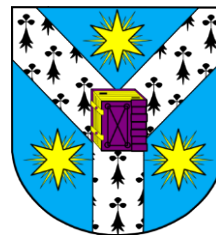

Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași
Facultatea de Geografie și Geologie
Școala Doctorală de Geoștiințe
Domeniul: Geografie

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Geografia alegerilor locale din România în perioada postcomunistă din perspectiva de gen

**Conducător de doctorat,
Prof.univ.dr. IAȚU Corneliu**

**Studentă-doctorandă,
FEDOR Andreea Daniela**

Iași, 2024

CUPRINS

INTRODUCERE	4
Scopul și obiectivele tezei.....	7
CAPITOLUL I. CONTEXT ȘI PRELIMINARII TEORETICE	9
CAPITOLUL II. SURSA DATELOR ȘI ABORDAREA METODOLOGICĂ.....	14
<i>II.2. Metode de colectare și prelucrare a datelor</i>	<i>14</i>
<i>II.2.1. Surse de date</i>	<i>14</i>
<i>a) Autoritatea Electorală Permanentă.....</i>	<i>15</i>
<i>b) Rezultate Vot.....</i>	<i>15</i>
<i>II.3. Metode de cercetare</i>	<i>17</i>
<i>II.3.1. Cartografierea datelor și informațiilor</i>	<i>17</i>
<i>II.3.2. Analiza relației dintre genul primarilor și cheltuielile bugetare (Testul T)</i>	<i>17</i>
<i>II.3.3. Interviu semi-structurat/ semidirectiv și tehnica de interviu.....</i>	<i>18</i>
CAPITOLUL III. REPREZENTAREA GENULUI ÎN VIAȚA POLITICĂ ȘI PROCESUL ELECTORAL: DISTRIBUȚIE ȘI EVOLUȚIE	19
<i>III.1.3. Analiza teritorială a disparităților de gen în prezența la vot în anul 2020</i>	<i>20</i>
<i>III.2. Evoluția și distribuția femeilor candidate la funcția de primar în România</i>	<i>23</i>
<i>III.3. Evoluția și distribuția femeilor primar în România</i>	<i>26</i>
<i>III.3. Analiza procesului de realegere a primarilor titulari din România</i>	<i>32</i>
CAPITOLUL IV. SUBREPREZENTAREA FEMEILOR ÎN POLITICĂ: DIAGNOZĂ, CAUZE PERCEPUTE, EFECTE, SOLUȚII POSIBILE	40
CONCLUZII.....	48
Bibliografie selectivă	51

Lista figurilor

Figura III.1. Distribuția prezenței la vot pe genuri în anul 2020. Sursa datelor: ROAEP.....	20
Figura III.2. Numărul candidaților pe genuri la nivel național în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de către autori folosind date ROAEP.	24
Figura III.3. Ponderea femeilor și bărbaților primar în perioada 1996-2020, Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC și Rezultate Vot.	29
Figura III.4. Evoluția ponderilor femeilor primar la nivel de regiune în perioada 1996-2016, Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC.	31
Figura III.5. Evoluția gradului de realegere al primarilor în perioada 1996-2020. Sursa: Date procesate de către autor folosind date BEC, ROAEP, Rezultate Vot.	36
Figura III.6. Rezultatele sondajului cu privire la realegerea titularului la nivelul României. Sursă: INSCOP, 2016.	37
Figura IV.7. Unitățile administrativ-teritoriale care au avut cel puțin o dată femeie primar în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Vot.	40
Figura IV.8. Distribuția numărului mandatelor câștigate de femei în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Vot.....	41
Figura IV.9. Număr mandate femei în perioada 1996-2020 la nivelul regiunilor de dezvoltare. Sursa: date procesate de autor utilizând date ROAEP, BECA, Rezultate Vot.....	42
Figura IV.10. Clasificarea UAT-urilor în funcție de durata mandatului primarilor raportat la 2020. Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC și Rezultate Vot.	43
Figura IV.11. Numărul realegerilor consecutive în perioada 1996-2020 pe genuri. Sursă date: Date procesate de autor folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Vot.	44
Figura IV.12. Rata de succes a primarilor titulari în 2012, 2016 și 2020. Sursa datelor: autori.	45

INTRODUCERE

*„Nici o țară nu poate înflori cu adevărat
dacă își înăbușă potențialul femeilor și se lipsește
de contribuțiile a jumătate din cetățenii săi”¹
(Michelle Obama)*

Studiile de gen și promovarea egalității de șanse dintre bărbați și femei reprezintă preocupări recente, sistematice și de mare importanță în toate țările europene, fiind prezente în majoritatea discursurilor politice și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Aceste studii au reușit să pătrundă și în sfera academică și de cercetare științifică pe o scară mai largă, mai ales după 1990.

Interesul pentru examinarea implicării femeilor în viața politică a fost observat în diverse domenii ale științelor sociale și umane, inclusiv istorie, antropologie, științe politice, sociologie, geografie umană și economie (O'Brien, 2009; Istrate, 2012; Wittmer & Bouche, 2013). Participarea femeilor la politică este o condiție prealabilă fundamentală pentru o democrație autentică și poate contribui la încurajarea dialogului interdisciplinar și identificarea problemelor cheie, cum ar fi segregarea de gen sau cele de natură etnică, economică sau religioasă.

Unul dintre subdomeniile Geografiei, care reușește să integreze perspectiva genului în cadrul cercetărilor științifice, este **geografia electorală**, mai ales după anii 1970, contribuind la creșterea complexității domeniului de studiu.

Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că, în centrul și estul Europei, geografia pare să se transforme într-un ritm mai lent decât alte discipline care au „îmbrățișat” deja studiile de gen (Timár & Fekete, 2010), în ciuda faptului că geografia este o disciplină studiată pe larg în acest areal geografic (Monk, 1994). Participarea femeilor la politică este un proces cu mai multe fațete care este influențat de factori precum sistemul electoral al fiecărei țări, nivelul de dezvoltare economică, moștenirea culturală și barierele prezente în toate mediile, iar abordarea acesteia și din perspectivă geografică poate oferi noi direcții de cercetare privind relația dintre gen și spațiu.

¹ „No country can ever truly flourish if it stifles the potential of its women and deprives itself of the contributions of half its citizen.” Michelle Obama

Geografia electorală se bucură de o popularitate în creștere în ultimii ani, mai ales în *mass-media*, grație tehnologiei și disponibilității datelor. Totuși, în ciuda numeroaselor statistici și știri publicate în mediul *online* în anii electorali, acestea nu se reflectă și la nivelul cercetărilor din domeniu (Forest, 2017). Decalajele de gen tot mai accentuate între vestul și estul Europei, dintre rural și urban, pot fi surprinse și prin opțiunea votului cetățenilor ca o radiografie a interacțiunii dintre spațiu, loc și procese electorale. Așadar, sub-disciplina *geografia electorală* vine în completarea științelor politice și sociologiei care sunt interesate de „*cine*”, în cadrul proceselor electorale, adresând și întrebarea „unde” (Kavianirad & Rasouli, 2015), dar fără a exclude factorii anterior amintiți.

Rezultatele unor astfel de analize complexe pot stabili un cadru de predictibilitate mediului politic și pot contribui atât la crearea de strategii pentru partidele politice, candidați, cât și a unor politici publice. De asemenea, pot contribui la dezvoltarea regională și descentralizarea domeniului educațional și social, reducând sărăcia și crescând bunăstarea cetățenilor.

În acest context, realizarea unor astfel de analize reprezintă o provocare pentru cercetători, mai ales în situația unor limitări cu privire la date și în condițiile în care gestionarea lor constituie o miză importantă pentru factorii decizionali.

Poziția geografică, parcursul istoric, valorile culturale, situația economică, alături de gradul de educație al populației, pot genera diferențe și inegalități între mediile rural-urban, orașele, județele și regiunile unei țări. Dimensiunea geografică, teritorială, este importantă, întrucât, după cum observa Guțoiu (2021) partidele politice acționează prin relație cu aceasta, aplicând strategii particulare pentru politica națională sau locală. Substratul istoric nu trebuie neglijat în raport cu teritorialitatea întrucât aceasta oferă scheme și contexte de interpretare diferite. Geografia electorală a României, studiată prin intermediul unor cadre de interpretare ale teritorialității autorității politice din democrațiile occidentale, nu poate oferi rezultate concludente, întrucât trecutul marcat de o perioadă îndelungată sub regimul comunist face ca acestea să nu fie aplicabile (Bochsler, 2010; Tiemann, 2012) decât parțial. De aceea, este important ca rezultatele cercetării să se analizeze și în raport cu țările din fostul bloc comunist care împărtășesc o istorie comună, tranziția dificilă și moștenirea organizațională asemănătoare în ceea ce privește egalitatea de gen (Fedor et al., 2021).

Valorile culturale și gradul de educație ale populației României pot contribui la înțelegerea rezistenței sau susținerii candidaturii și opțiunilor votului în ceea ce privește promovarea femeilor

în politică. Până în prezent, în România studiile din subdomeniul geografiei electorale au pus accent pe dinamica votului, dominanța regională a partidelor, a etniei și a confesiunii (Ilieș, 1997; Bodocan, 2001; Crețan, 2006; Giugăl, 2013), acordându-se mai puțină atenție genului.

Prin această lucrare, încercăm să contribuim la înțelegerea geografiei electorale din România prin integrarea dimensiunii de gen ca o componentă importantă a acestui proces social complex.

Lipsa de reprezentare a femeilor în politică afectează cel mai mult *Indicele Egalității de Gen* la nivelul României, plasând România pe o poziție inferioară la nivelul Uniunii Europene. Acest indice, cu cele mai pronunțate disparități de gen în domeniul puterii, subdomeniul puterii politice² alături de lipsa studiilor de geografie electorală la nivelul alegerilor locale axate și pe gen, au fost un punct de plecare al prezentei cercetări. Dacă majoritatea cercetărilor au analizat prezența femeilor la prezidențiale, europarlamentare și parlamentare, alegerile locale au rămas mai puțin studiate din acest punct de vedere și din cauza dificultăților legate de accesibilitatea la date și informații.

În contextul lipsei datelor defalcate pe genuri nu s-a putut contura și spațializa o imagine clară a fenomenului prezenței femeilor la urne, pe listele de candidați, dar și în funcția de primar. Drept urmare, elaborarea unei lucrări științifice a cărei metodologii și rezultate să ofere posibilitatea de a se informa și spațializa fenomenul reprezentării femeilor în politică în România era o necesitate.

² Domeniul putere (*power*) este unul dintre cele șapte domenii care se au în vedere atunci când se calculează Indicele Egalității de Gen alături de: muncă, violență, bani, timp, sănătate, grad de educație. Domeniul putere „măsoară egalitatea de gen în pozițiile de luare a deciziilor în trei sfere: politic, economic și social. Subdomeniul puterii politice are în vedere reprezentarea femeilor și bărbaților în parlamentele naționale, guvern și adunările regionale/ locale” (EIGE, 2019 <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>)

Scopul și obiectivele tezei

Scopul acestei lucrări este de a aduce în prim-plan o abordare de gen asupra alegerilor locale din România plecând de la ipoteza că unele caracteristici ale locului (geografic) alături de opacitatea sistemului politic pot determina gradul de implicare al femeilor în politică. Există o „masă critică” de la care prezența femeilor în politică poate genera anumite dinamisme, sub acest prag femeile nu pot sparge „plafonul de sticlă” și crea schimbări din cauza rigidității sistemului politic dominat de politicieni bărbați

Lucrarea de față propune să cerceteze dinamica spațio-temporală a implicării femeilor în procesul electoral, amplitudinea diferențelor de reprezentare în politică la nivel local între regiunile și județele țării și rolul legislației în promovarea femeilor în politică. De asemenea, prin studiul de față se dorește să crească nivelul de înțelegere a procesului electoral în ansamblu și înțelegerea mecanismelor care pot propulsa femeile în politică.

Obiectiv 1. Cartografierea implicării femeilor în procesul electoral în calitate de candidate și primari la nivel național, regional și județean.

Acest obiectiv vizează reprezentarea femeilor în funcții politice la nivel local – candidate la funcția de primar și primari aleși, în spațiul românesc pentru a observa dacă este un fenomen omogen sau există diferențe clare între regiuni. Se dorește obținerea unei perspective asupra modului în care intenția femeilor de a participa în politică se reflectă la nivel de țară, regiune, județ și dacă operează în mod inegal în spațiul românesc. De asemenea, se urmărește modul în care partidele încurajează sau nu, prin statut, participarea femeilor la alegeri, în funcție de regiuni, putere și doctrină.

Acesta va avea rolul determinării poziției României în context internațional cu privire la interesul manifestat de femei în a exercita o funcție publică și modul în care partidele susțin acest demers.

Obiectiv 2. Cartografierea dinamicii procesului de realegere a primarilor în unitățile administrative ale României pentru ciclurile electorale din perioada 1996-2020

După cum reiese și din titlu, acest obiectiv își propune să urmărească dinamica procesului de realegere al primarilor pentru a vedea dacă, la fel ca în cazul primului obiectiv, este un fenomen omogen sau eterogen la nivel de țară și care sunt asemănările, dacă acestea există. Un grad ridicat

de realegere a titularilor poate fi o barieră în accesul femeilor la funcția de primar. Ca și ca în cazul anterior, cartografierea procesului de realegere al primarilor este o necesitate pentru a observa existența eventualelor diferențe între județele și regiunile ale țării, dar și a evoluției în timp.

Obiectiv 3. Identificarea unor posibile cauze și soluții privind subreprezentării femeilor în politică

Acest obiectiv vizează identificarea cauzelor și soluțiilor privind subreprezentarea femeilor în politică pornind de la legislația în vigoare, statutele partidelor, cultura locală, implicarea organizațiilor neguvernamentale, *mass-media* și factorii individuali.

În primul rând, legislația este un factor important în încurajarea femeilor în politică și poate corecta deficitul democratic în țările în care paritatea nu este atinsă în mod organic; De aceea, analizarea legislației în vigoare în România indică în ce măsură aceasta poate favoriza accesul femeilor în politică/ discriminează pozitiv femeile.

Acest obiectiv vizează identificarea cauzelor și soluțiilor privind subreprezentarea femeilor în politică în baza datelor existente în literatura de specialitate și a contextului politic, socio-economic și cultural din România. În acest sens, au fost luate în considerare legislația în vigoare, prevederile statutelor partidelor, tradiția culturală locală, implicarea organizațiilor neguvernamentale, rolul *mass-media* și factorii individuali. De asemenea, au fost avute în vedere și cauzele percepute ale subreprezentării și soluțiile intuite de către femeile primar așa cum reies din interviurile realizate.

Obiectiv 4. Analizarea datelor cu privire la realizarea cheltuielilor bugetare din mediul rural în vederea identificării unor posibile diferențe din perspectiva de gen între UAT-urile conduse de bărbați primari și cele de femei primar.

Acest obiectiv vizează analizarea liniilor bugetare din perioada 2017-2021 din domeniile prestabilite la nivel național pentru a identifica dacă există diferențe semnificative statistic la nivelul cheltuielilor bugetare în funcție de genul primarilor.

CAPITOLUL I. CONTEXT ȘI PRELIMINARII TEORETICE

Acest capitol cuprinde trei subcapitole care vizează: (1) Sistemele și comportamentele electorale, (2) Femeile și drepturile electorale și (3) Scurt istoric al geografiei electorale.

În cadrul primului subcapitol se urmărește modul în care evoluția sistemului electoral românesc și modul în care legislația din România încurajează participarea femeilor la democrația procesului electoral. În cazul alegerilor locale, variabilele de mare importanță sunt tipul de sistem electoral (majoritar, proporțional, mixt), tipul votului (direct sau indirect) sau tipul de scrutin (uninominal sau sistem de listă) (Reynold et al., 2005; Johnson-Myers, 2016; Dircă & Sima, 2021).

Sistemul electoral majoritar sau al votului majoritar este acel scrutin în care candidatul/candidata care are cel mai mare număr de voturi este declarat ales/aleasă (Racu, 2012; Popescu, 2014; Dircă & Sima, 2021). Acesta poate fi conceput cu două tururi de scrutin, când câștigătorul se desemnează cu majoritatea absolută a voturilor valabil exprimate, în al doilea tur după ce în primul se califică doar primii doi dacă niciunul nu a obținut majoritate absolută ($>50\%+1$) în primul tur, sau într-un singur tur (cunoscut în literatura de specialitate ca *first-past-the-post* sau *winner-take-all*). În timp ce sistemul reprezentării proporționale presupune atribuirea mandatelor în mod proporțional cu voturile obținute de către fiecare competitor, cel mixt presupune combinarea celor două. Conform legii, primarii în România au fost aleși prin vot „universal, egal, direct, secret și liber exprimat” (Legea nr. 67/2004, actualizată până la data de 23.02.2014), pe circumscripții electorale, prin scrutin uninominal în două tururi la alegerile în perioada 1992-2012 și într-un singur tur la alegerile de după anul 2012. Acest ultim tip de scrutin este cunoscut ca fiind unul ce încurajează inegalitățile de gen și contribuie la scăderea reprezentării descriptive a femeilor în politică (Bradley et al., 2004; Shrestha and Mishra, 2024), în timp ce sistemul proporțional favorizează egalitatea între genuri (Meier, 2005). Alegerea primarilor prin vot direct, de către cetățeni, este o procedură din ce în ce mai utilizată în statele membre ale Consiliului Europei pentru numirea șefului executivului (CLASS, 2004), iar la nivel european există o mai mare reprezentare descriptivă a femeilor primar în țările cu vot indirect. Cotele de gen reprezintă un alt mod legislativ de încurajare a participării femeilor în politică, însă chiar dacă au fost o preocupare constantă începând cu 1936, când *Asociația pentru Emanciparea Civilă și Politică* împreună cu *Asociația Femeilor Universitare din România* au solicitat, printre altele, o mai bună reprezentare la nivel local (Ștefănescu, 2006), acestea nu s-au concretizat decât prin

impunerea lor legislativă în perioada comunistă (1947-1989). După 1990, au fost mai multe inițiative privind cotele de gen pentru alegerile locale, dar care au fost respinse sau tergiversate. Astfel, în 2004 a fost un amendament la legea pentru alegerea autorităților administrației publice locale a lui Peter Einstein Kovacs (UDMR), în 2010, a existat inițiativa fostei deputate Sulfina Barbu (PL 333/2011), în 2016, o inițiativă pe deputatei Andreea Paul (PL-x 329/2016), iar propunerea din 2022 care i-a avut drept co-autori pe senatoarea Gabriela Firea și deputatul Marcel Ciolacu (PL-x nr. 80/2023) nu a fost soluționată înaintea alegerilor locale din 2024.

În al doilea subcapitol se prezintă un scurt istoric al drepturilor electorale obținute de femei la nivel național și internațional, conceptul de reprezentare politică în viziunea Hannei Pitkin și faptul că prezența femeilor în politică este un factor de dreptate socială.

În lucrarea sa „The Concept of Representation”, Pitkin (1967) definește patru tipuri de reprezentare: simbolică, descriptivă, formală și substanțială. În cadrul acestora încearcă să discearnă atributele acestor forme specifice de reprezentare și modul în care pot fi distinse de formele apropiate care par să se suprapună peste acestea. În lucrarea de față, vor fi abordate două dintre cele patru forme ale reprezentării: reprezentarea descriptivă și reprezentarea substanțială.

Reprezentarea descriptivă se referă la „măsura în care un reprezentant seamănă cu cei reprezentați” (Pitkin, 1967), prin împărtășirea unor caracteristici similare, cum ar fi: rasa, genul, vârsta, clasa, ocupația, etnia sau zona geografică. Autoarea subliniază faptul că „avem tendința de a crede că trăsăturile oamenilor sunt un ghid înspre acțiunile pe care le vor face și, tocmai din acest motiv, suntem preocupați de caracteristicile reprezentanților noștri.” Dar trebuie avut în vedere faptul că „nici cel mai adecvat reprezentant descriptiv nu este în mod necesar cel mai bun reprezentant pentru activități ori guvernare”. (Pitkin, 1967)

Reprezentarea substanțială este definită ca „acționând în interesul celor reprezentați într-o manieră receptivă lor”. Autoarea consideră că această reprezentare este cea mai importantă dimensiunea a reprezentării și inima relației reprezentant-reprezentat. Cele mai multe studii care utilizează termenul „reprezentare substanțială” iau ca punct de plecare conceptul lui Pitkin de reprezentare ca un „actionează pentru” și „în interesul” reprezentaților/ reprezentatelor.

Plecând de la datele statistice, care arată că în România femeile reprezintă 52% din totalul populației, reprezentarea lor politică ar trebui să păstreze proporția pentru a respecta principiul democrației, echitabilității și drepturile umane. Femeile nu sunt o minoritate în România și, totuși, prea puține femei ocupă funcția de primar, existând mai mulți primari care să reprezinte interesele minorităților etnice decât femei primar. Slaba reprezentare a femeilor în politică plasează România pe o poziție inferioară în ceea ce privește *Indicele Egalității de Gen* (EIGE) întrucât domeniul

putere are în vedere pozițiile de luare a deciziilor în trei sfere: politic, economic și social, iar cel mai mic punctaj este în subdomeniul puterii politice.

Așadar, vorbim în primul rând de reprezentare și diversitate, care ar putea contribui la o dezvoltare armonioasă a societății românești și care ar trebui să înglobeze perspective diferite. În ciuda faptului că există opinii chiar și în rândul femeilor care promovează meritocrația (cum ar fi, de exemplu, cele exprimate de Mona Muscă și Cristina Prună, femei politice importante), politica se bazează pe reprezentarea intereselor întregii populații, iar o societate nu poate evolua lucrând și reprezentând interesele doar a jumătate din populație care să ia decizii ce au impact asupra tuturor. Monopolizarea deciziilor politice poate afecta bunăstarea și calitatea vieții cetățenilor.

În ceea ce privește politica națională există numeroase studii care subliniază importanța reprezentării egale a celor două genuri în politică (Phillips, 1998; Dovi, 2007; Wangnerud, 2009; Krook, 2016; Paxton & Hughes, 2014; Beckwith, 2014). Acestea, care vizează în principal societatea americană, identifică inițial câteva argumente principale pentru reprezentarea femeilor în politică: interese neglijate (reprezentanții de gen masculin nu sunt întotdeauna conștienți de modul în care politicile publice afectează femeile), dreptate, democrație revitalizată și modele de urmat (Phillips, 1998). În 2007, Dovi completează lista și aduce următoarele argumente: model de urmat, dreptate, încredere, legitimitate, rol transformator și interesele neglijate (Dovi, 2007).

Legitimitatea, susține Dovi (2007), depinde de cine este prezent și decide, așa cum un Congres format numai din femei nu poate reprezenta în mod legitim bărbații, nici un Congres format exclusiv din bărbați nu poate reprezenta în mod legitim femeile (Dovi, 2007).

Argumentul dreptății sociale susține ca femeile și bărbații să fie reprezentați în mod egal, fără ca vreuna dintre părți să monopolizeze (Phillips, 1998; Dovi, 2007). Al treilea argument, al încrederii, susține nevoia creșterii numărului de reprezentante feminine pentru a crește femeilor încrederea în instituțiile politice și, poate, creșterea participării femeilor la procesul electoral (Burns et al., 2001; Dovi, 2007). În ceea ce privește rolul transformator, aceasta susține că prezența femeilor în funcții politice îmbunătățește instituțiile prin schimbarea normelor și practicilor, contribuind la schimbări sistematice ce fac sistemul politic mai democratic (Dovi, 2007). În final, argumentul privind interesele neglijate insistă asupra faptului că politicile publice pot fi îmbunătățite prin prezența mai multor femei având în vedere că multe dintre decizii le afectează în mod direct pe ele. Se propune astfel o „feminizare” a agendei politice și a legislației (Childs & Krook, 2006; Dovi, 2007).

În ciuda faptului că o reprezentare descriptivă nu asigură în mod direct egalitate de gen și o legislație în beneficiul femeilor (Childs & Krook, 2008), studiile demonstrează totuși că există mai multe șanse ca femeile care fac politici publice să reprezinte interesele femeilor decât ar face-o colegii lor, bărbații (Reingold n.d.).

În România există mai multe domenii feminizate, precum învățământul sau sănătatea (UNDP, 2012), care, printr-o prezență mai numeroasă a femeilor la masa deciziilor, ar putea beneficia de îmbunătățiri ale condițiilor de muncă. Având în vedere faptul că femeile din România încă se îngrijesc preponderent de copii și vârstnici, acestea ar putea propune legi care contribuie la armonizarea vieții de familie și creșterea șanselor femeilor de a fi angajate oferindu-le independență financiară (creșe, grădinițe, centre de zi pentru vârstnici etc.).

Un alt aspect îndelung dezbătut la nivel mondial este reprezentat de drepturile sexuale și reproductive, legi care au un impact semnificativ asupra femeilor, și, totuși, cei care iau decizii sunt dominant bărbați. În special, legile care țin de dreptul la avort în siguranță stau în puterea bărbaților și a clericilor, care au din ce în ce mai multă putere la nivel național, așa cum se întâmplă și în România unde, în multe dintre județele țării, avorturile nu se mai pot efectua în regim public gratuit (FILIA, 2020-2021). Toate acestea, în societatea românească în care Decretul nr 770 din 01.10.1966 a adus numeroase prejudicii femeilor, abuzuri și decese.

La nivel local, luând în considerare și puterea mai restrânsă privind modificările legislative, există mai puține studii care să evidențieze importanța și avantajele implicării femeilor în politică. Totuși, Sundström (2014) susține că o mai mare prezență a femeilor la nivel local reduce corupția, în timp ce Grace Hall Saltzstein (1986) a descoperit că femeile primar au făcut o diferență semnificativă „în ceea ce privește furnizarea echitabilă a locurilor de muncă municipale pentru femei”.

Printr-o prezență mai mare a femeilor la nivel local (primar, consiliere) s-ar putea prioritiza bugetarea de gen și contribui la îmbunătățirea condițiilor din educație (din școli, biblioteci, cămine culturale), o mai mare deschidere către colaborări cu instituțiile publice și ONG-urile care promovează proiecte de prevenire a cancerului, violenței domestice, drepturi reproductive etc.

O cercetare efectuată în Norvegia (Bratton & Ray, 2002) și care a analizat gradul de acoperire al instituțiilor pentru îngrijirea copiilor în municipalitățile norvegiene, din 1975 până în 1991, a demonstrat că numărul femeilor alese în funcție a avut un impact semnificativ asupra rezultatelor politicilor, în special în ceea ce privește îngrijirea copiilor. În mod similar, un studiu

din Suedia (Wängnerud & Sundell, 2012) arată că nivelurile egalității de gen în viața de zi cu zi a cetățenilor în 2008 au fost influențate de numărul de femei alese în consiliile locale în anii 1990. Așadar, aceste studii subliniază faptul că prezența femeilor în politica locală poate avea un impact semnificativ asupra politicilor și calității vieții cetățenilor.

CAPITOLUL II. Sursa datelor și abordarea metodologică

Acest capitol este dedicat surselor datelor, metodelor utilizate și constrângerilor întâlnite în cadrul demersului accesării sau colectării datelor.

Având în vedere complexitatea temei și obiectivele propuse pentru prezenta teză, cercetarea a trebuit să combine atât metodologii calitative cât și cantitative pentru a încerca să contribuie la o mai bună înțelegere a fenomenului electoral în societatea românească. Așadar, în capitolul al III-lea, sunt utilizate preponderent baze de date provenite de la Autoritatea Electorală Permanentă și Rezultate Vot, pentru a analiza din perspectiva genului, participarea la procesul electoral ca votanți, candidații la funcția de primar și primarii aleși în funcție.

O serie de date calitative colectate cu ajutorul unui ghid de interviu semistructurat luat la 12 respondenți de gen feminin, din mediul rural, care ocupau funcția de primar în 2018 au fost utilizate în capitolul al IV-lea într-o încercare exploratorie de a identifica profilul liderului, rolul partidului și organizației de femei aferente în alegerea unui candidat, motivația din spatele candidaturii, atmosfera în timpul campaniilor electorale, cauzele percepute ale subreprezentării.

Diferențele observate între bărbați și femei în ceea ce privește prezența la vot, numărul candidaților și numărul aleșilor în funcție au fost detaliate în capitolul al III-lea și s-a avut în vedere (a) distribuția la nivel național, (b) diferențele între regiuni, (c) diferențele între județe. În același timp, s-a acordat atenție modului în care mediul de proveniență (a) rural/ (b) urban poate influența șansele unui candidat să fie ales și dacă genul acestuia joacă vreun rol.

II.2. Metode de colectare și prelucrare a datelor

II.2.1. Surse de date

Analiza cantitativă propusă a fi efectuată la nivelul României, atât ipotetică cât și deductivă, necesită în primul rând utilizarea unor baze de date concordante, exacte și de încredere capabile să ofere, după o abordare solidă și relevantă metodologic, modele care pot fi utilizate într-un context viitor de dezvoltare a politicilor publice din cadrul țării. Așadar, în cadrul acestui studiu se vor utiliza datele statistice disponibile pe *Autoritatea Electorală Permanentă, Biroul Electoral*

Central, Rezultate Vot, Institutul Național de Statistică, Institutul European pentru Egalitate de Gen, Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență Electorală, Eurostat.

Analiza descriptivă a reprezentării femeilor în politică, tendințele de evoluție identificate la nivelul unităților administrative locale, la nivel regional și național, corelată cu partidele politice a fost realizată utilizând date care au în vedere alegerile locale.

a) *Autoritatea Electorală Permanentă* pune la dispoziție părților interesate date cu privire la: alegerile locale, parlamentare, europarlamentare, prezidențiale oferind unele dintre următoarele informații: numele și prenumele candidatului, numele și prenumele candidatului/ei câștigător/oare, unitatea administrativă pentru care candidează, partidul din partea căruia au candidat, genul candidatului/ei câștigător/oare (doar pentru 2016). Această instituție administrativă cu personalitate juridică și competență generală în materie electorală centralizează datele și constată rezultate alegerilor.

b) *Rezultate Vot* este o platformă dezvoltată cu scopul de a sprijini democrația participativă și pune la dispoziție informații electorale însoțite de analize. Este proiectată de *Cod for Romania* în *Civic Lab* (organizație neguvernamentală independentă, neafiliată politic) și dezvoltată *pro bono* de către voluntari. Pune la dispoziție gratuit cartograme interactive ce conțin informații cu privire la alegeri prezidențiale (1990-2020), parlamentare (1996-2019), referendum (2003-2019), europarlamentare (2007-2019) și locale (1996-2020).

Din cadrul acestei platforme, au fost extrase manual, din cadrul hărților interactive, rezultatele alegerilor din 2020 la nivel de unitate administrativ-teritorială.

c) EIGE

European Institute for Gender Equality (EIGE, în traducere, *Institutul European pentru Egalitatea de Gen*) este un organism autonom al Uniunii Europene care își propune să promoveze și să consolideze egalitatea de gen. Acesta operează în cadrul politicilor și inițiativelor Uniunii Europene cu scopul de a lupta împotriva discriminării de gen. EIGE colectează, procesează și pune la dispoziție date și informații cu privire la problemele egalității de gen, oferind posibilitatea de a compara rezultatele cu cele ale altor state membre. Pentru prezenta cercetare au fost de interes

datele cu privire la *femei și bărbați în luarea deciziilor*, mai exact datele cu privire la primari sau echivalent al acestora la nivelul UE.

d) INSSE

Institutul Național de Statistică este cea mai importantă sursă de date statistice oficiale din România care prezintă o varietate de date defalcate pe genuri. Acest institut este responsabil de coordonarea tuturor activităților cu privire la dezvoltarea, elaborarea și difuzarea statisticilor la nivel european. INSSE are misiunea de a pune la dispoziție tuturor categoriilor de utilizatori de date și informații statistice prin colectarea, producerea și diseminarea datelor în conformitate cu legislația națională și europeană în vigoare privind statisticile europene și *Codul European de Practici în Statistică*.

e) Eurostat

Eurostat este biroul de statistică care furnizează date la nivelul Uniunii Europene coordonând activitățile statistice mai ales în cadrul Comisiei Europene. Misiunea Eurostat este de a oferi statistici și date de calitate superioară despre Europa prin parteneriate cu institutele naționale de statistică și autorități avizate din statele membre UE, SEE și Elveția.

Diferențele observate între bărbați și femei în ceea ce privește prezența la vot, numărul candidaților și numărul aleșilor în funcție au fost detaliate în capitolul al III-lea și s-a avut în vedere o analiză multiscalară: (a) distribuția la nivel național, (b) diferențele între regiuni, (c) diferențele între județe. În același timp, s-a acordat atenție modului în care mediul de proveniență (a) rural/ (b) urban poate influența șansele unui candidat să fie ales și dacă genul acestuia joacă vreun rol.

II.3. Metode de cercetare

II.3.1. Cartografierea datelor și informațiilor

Realizarea cartogramelor a reprezentat o metodă de bază în procesul de analiză a: (1) distribuției participării la vot, (2) distribuției candidatelor femei la funcția de primar la nivelul României și (3) distribuției geografice a unităților administrativ-teritoriale în care au fost alese femei pentru funcția de primar. Cartografierea automată a datelor procesate a fost realizată utilizând *software*-urile *ArcGis 10.6* și *Philcarto*, iar figurile rezultate reprezintă în mod eficient informațiile de interes.

Prin intermediul metodei cartografiei comparative s-a putut realiza evoluția: (1) numărului femeilor primar la nivelul României, regional și județean, (2) evoluția numărului candidatelor la nivelul României, regional și județean, (3) contextualizarea României la nivel european și la nivelul țărilor CEE.

II.3.2. Analiza relației dintre genul primarilor și cheltuielile bugetare (Testul T)

Pentru analiza distribuției cheltuielilor bugetare din perioada 2017-2020 în funcție de genul primarilor s-au folosit elemente de statistică descriptivă reprezentate de calculul valorilor medii și ale deviațiilor standard pentru fiecare capitol de cheltuieli bugetare din bugetele locale. Pentru a putea determina gradul de semnificație probabilistică a diferențelor dintre medii în funcție de genul primarilor și mediul de rezidență s-a folosit testul T (Student) pentru eșantioane independente:

$$t_{n-1} = \frac{x_i - \bar{x}}{\frac{S}{\sqrt{N}}}$$

unde x_i - valorile de referință ale variabilei, $\bar{x}$ - media valorilor variabilei x, S- deviația standard a eșantionului iar N- volumul eșantionului.

Valorile calculate ale testului T au fost comparate cu valorile critice pentru două praguri de semnificație: 0,10 (probabilitate de 90%) și 0,05 (probabilitate de 95%). Au fost utilizate în rezultatele cercetării doar variabilele care au diferențe semnificative în funcție de gen. Designul

cercetării este unul comparativ în funcție de genul primarilor, distribuția în funcție de mediul urban/rural, precum și de diferențele semnificative obținute în funcție de județele țării. Pentru atingerea obiectivelor de cercetare s-a folosit la nivelul eșantioanelor un număr de 3186 UAT-uri aferente anilor 2017, 2018, 2019 și 2020.

Variabila independentă a studiului este reprezentată de genul primarilor (variabilă *dummy* cu două valori: 1 = masculin; 2= feminin). Variabilele dependente sunt reprezentate de principalele capitole de cheltuieli bugetare: Servicii publice generale; Apărare, ordine publică și siguranță națională; Învățământ; Sănătate; Cultură, recreere și religie; Asigurări și asistență socială; Locuințe, servicii și dezvoltare publică; Protecția mediului; Combustibili și energie; Transporturi; Alte cheltuieli.

II.3.3. Interviu semi-structurat/ semidirectiv și tehnica de interviu

Pentru a explora cauzele percepute ale subreprezentării femeilor în politica locală - primari - și testării unora dintre ipoteze s-a utilizat metoda interviului semi-structurat, metodă calitativă exploratorie. Acest tip de interviu presupune prestabilirea subiectelor de interes și întrebărilor (Stuckey, 2013), dar permite cercetătorului flexibilitatea de a explora și teme adiacente dacă partenerii de interviu se simt confortabil cu acest aspect. Interviu semi-structurat aprofundat este cel mai preferat de cercetători pentru colectarea datelor calitative (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006). Așadar, interviul a fost organizat în 19 întrebări care au vizat identificarea percepției femeilor primar în funcție asupra unor subiecte de interes, dar fără a se limita la acestea.

CAPITOLUL III. REPREZENTAREA GENULUI ÎN VIAȚA POLITICĂ ȘI PROCESUL ELECTORAL: DISTRIBUȚIE ȘI EVOLUȚIE

*„Noi [femeile] ne dorim una alteia
să reușim și să găsim o cale pentru că
noi chiar lăsăm politica partizană la ușă”³
Kirstin Gillibrand (D-NY)*

Acest capitol își propune să cuprindă modul în care participă femeile și bărbații la procesul electoral în funcție de zona de proveniență. Acesta este organizat în patru subcapitole care tratează prezența la vot, distribuția femeilor primar, distribuția candidatelor pentru funcția de primar, gradul de alegere al primarilor, și își propune să valideze/ invalideze ipotezele formulate.

Primul subcapitol vizează spațializarea votanților României în funcție de gen, modul în care se mobilizează aceștia în funcție de grupele de vârstă și cum reușesc candidații să mobilizeze electoratul. Întrucât au fost disponibile acest tip de date doar pentru alegerile din 2020, nu se poate surprinde o evoluție a modului în care aleg femeile sau bărbații. Așadar, în cadrul cartografierii s-a raportat numărul alegătorilor femei și bărbați la totalul populației care a votat, iar în unitățile administrativ teritoriale unul dintre cele două genuri a depășit procentajul de 50% la nivelul unităților administrativ teritoriale și a fost reprezentat conform. În ceea ce privește participarea pe grupe de vârstă, raportarea s-a făcut, la fel, la totalul votanților conform ROAEP.

Al doilea subcapitol urmărește evoluția și distribuția geografică a femeilor candidate la funcția de primar în cadrul a șase alegeri din perioada postcomunistă, fără datele din 1992 și 2000, întrucât acestea nu au fost disponibile. Se urmărește numărul de candidate per unitate administrativ-teritorială, partidul din partea căruia candidează și dacă există corelații între aceste aspecte și spațiul geografic.

Al treilea subcapitol urmărește evoluția și distribuția geografică a femeilor primar în urma a șapte scrutine de alegeri din perioada 1996-2020, în timp ce în al patrulea subcapitol se analizează gradul de realegere al primarilor și rolul pe care acesta îl poate avea în reprezentarea politică a femeilor la nivel local.

³ „We [women] want each other to succeed and find a path forward because we really leave the partisan politics at the door.” Kirstin Gillibrand (D-NY).

III.1.3. Analiza teritorială a disparităților de gen în prezența la vot în anul 2020

În ceea ce privește componenta de gen, în urma analizării datelor, s-a observat că la nivelul României, atât bărbații cât și femeile au niveluri scăzute de participare la vot cu diferențe mici la nivelul grupelor de vârstă, cu excepția celor +65, unde speranța de viață mai mare a femeilor face să pară că acestea manifestă un mai mare interes pentru participarea la alegeri cu două procente față de bărbați (procentajele sunt calculate din numărul total de votanți și nu în raport cu populația cu drept de vot a cohortelor aferente). Totuși, atunci când comparăm datele la nivelul grupelor de vârstă reiese că cele de 45-65 de ani sunt cele mai active, confirmând rezultatele cercetării lui Coffe (2013) prin care s-a constatat că grupele de vârstă mijlocii sunt mult mai implicate în politică decât cele tinere și în vârstă. În cadrul acestei grupe de vârstă întâlnim o prezență mai mare la vot a bărbaților cu o diferență de 3,5-5% procente în Vaslui, Ialomița, Teleorman, Olt, Mehedinți și de 11,93% în Tulcea, unde se înregistrează cea mai mare diferență dintre cele două genuri.

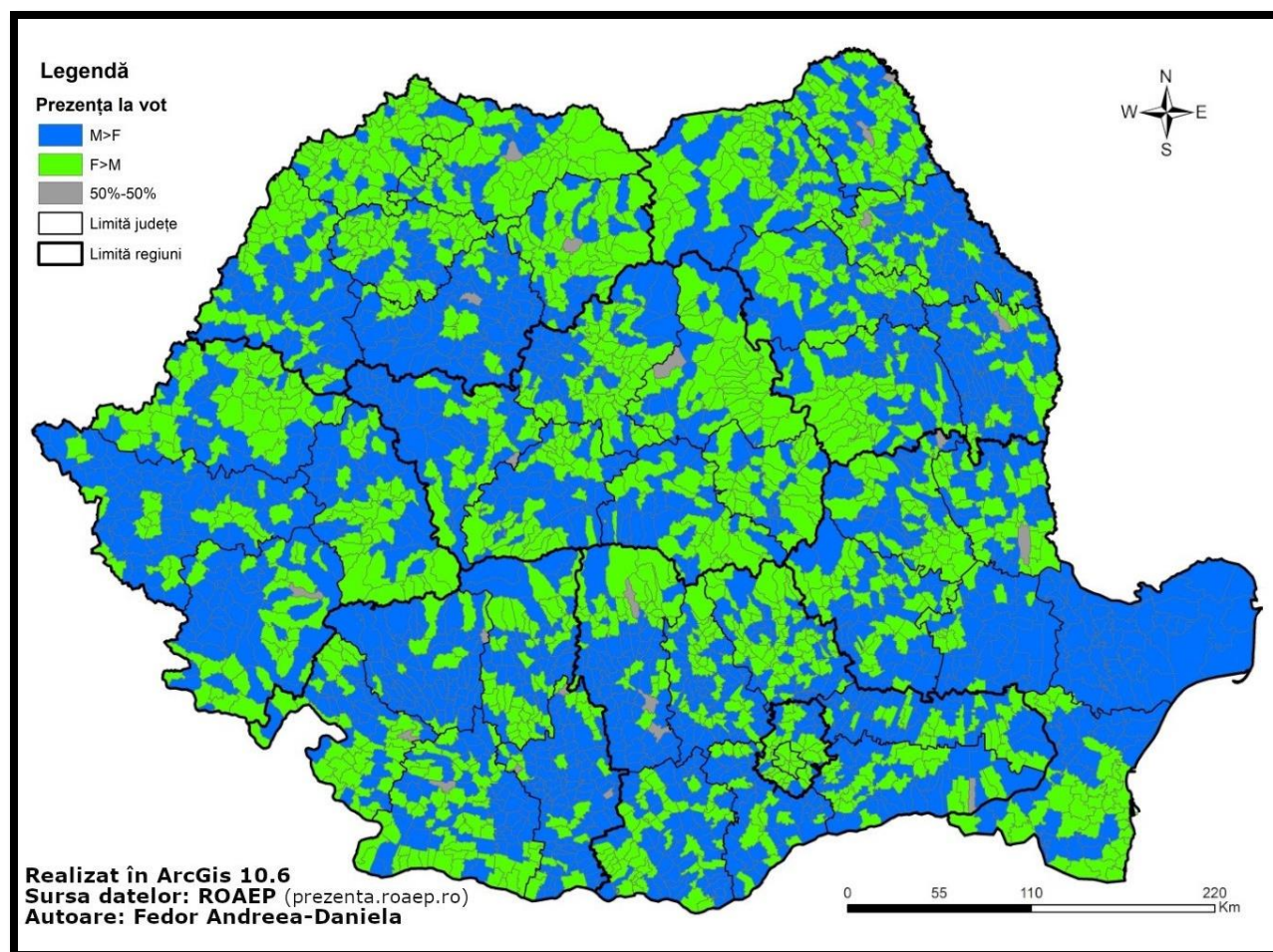

Figura III.1. Distribuția prezenței la vot pe genuri în anul 2020. Sursa datelor: ROAEP

Distribuția votanților la nivelul celor 3186 unități administrativ teritoriale pe genuri, unde unul dintre acestea a depășit procentajul de 50%, arată că bărbații sunt mai activi. Astfel, aceștia au avut o influență mai mare asupra candidatului ales în 1699 unități administrative, în 22 participarea a fost egală, în timp ce, în 1465 UAT-uri femeile au fost mai active.

Județul cu cele mai mari diferențe între cele două genuri este Tulcea unde bărbații ocupă valori peste 50% până la 69,82% la nivelul tuturor unităților teritorial administrative. Accesibilitatea la secțiile de votare, migrațiile și rolul pe care îl au femeile în aceste comunități pot contribui la acest fenomen. Totuși, pentru o mai bună înțelegere a problemicii din Tulcea ar fi nevoie de un studiu sociologic în zonă care să determine într-un mod cât mai realist cauzele acestei lipse acute a femeilor la urne.

În comunele în care a existat prezență la vot de 100% sau peste 100% și o creștere a numărului de vize de flotant de peste 200% (Olt, Mehedinți, Teleorman), ponderea pe genuri a votanților este oarecum diferită în funcție de județ: în Olt în trei dintre cele cinci comune femeile sunt mai prezente la vot decât bărbații și în două comune raportul se inversează; în Mehedinți în patru dintre cele șase localități femeile au o prezență mai mare de 50%, în timp ce în Teleorman, în Răsmirești și Vârtoape, femeile au votat în proporție de 50,14 și 51%. În acest context, putem observa că femeile au un comportament electoral asemănător cu al bărbaților, femeile și bărbații fiind în aceeași măsură părtași la aranjamentele locale.

Fenomenul prezentat este posibil și datorită legislației în vigoare care lasă loc de interpretare și speculații, solicitarea unei vize de flotant nefiind o încălcare a legislației. Prin urmare, unii edili profită de permisivitatea legislativă pentru a-și maximiza șansele de câștig și continua funcția cu încă un mandat.

Conform Codului Civil se face diferențierea între domiciliu și reședință, viza de flotant reprezentând „locul în care cetățeanul/ cetățeană își are locuința secundară”. Aceasta din urmă se eliberează pe maximum un an, iar atunci când expiră cetățeanul/ cetățeană poate solicita o nouă viză de flotant. În marile municipii, vizele de flotant sunt, de asemenea, solicitate mai ales pentru înscriere la școli considerate de top.

În 2020, în contextul numeroaselor solicitări pentru vizele de flotant pentru aceeași adresă, Ministerul Afacerilor interne au stabilit că se vor face verificări suplimentare la adresele unde sunt înscrise mai mult de două solicitări. În anul 2023, este promulgată legea pentru modificarea Ordonanței de urgență 97/2005 „privind evidența domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români” prin care se stabilește că „la o adresă nu pot fi înregistrate cu carte de identitate

mai mult de 10 persoane”. Această lege reușește să reglementeze parțial fenomenul actelor de identitate solicitate de către cetățenii din Republica Moldova care ulterior folosesc documentele pentru a călători sau lucra în spațiul UE. În județele Iași și Vaslui au existat secții de votare cu o prezență foarte scăzută sau, chiar, secții la care nu s-a prezentat niciunul dintre votanții arondați. În 2020, în județul Iași, Secția de votare din cadrul Școlii Gimnaziale Măcărești, comuna Prisăcani, dintr-o secție de votare cu 1693 alegători înscriși nu a fost niciun votant. Primarul comunei explică fenomenul *„Sunt toți cetățeni din Republica Moldova care au primit cetățenie română și ulterior și-au stabilit domiciliul aici, toți figurează la aceeași adresă, care este arondată secției respective. Este o asociație care i-a sprijinit pe aceștia să poată avea domiciliu în Măcărești”*, Gheorghe Stanciu (Digi 24, 2020).

Prin reglementările legislative este posibilă o diminuare a fenomenului creat de cetățenii din Republica Moldova, însă cu privire la vizele de flotant solicitate în anii electorali, faptul că acea viză trebuie făcută cu cel puțin șase luni înainte de alegeri pentru a putea vota în unitatea administrativ teritorială respectivă, nu va duce decât la implementarea unei mai bune strategii de către edilii care au un astfel de comportament.

III.2. Evoluția și distribuția femeilor candidate la funcția de primar în România

Potrivit legislației în vigoare, cetățenii români care au împlinit vârsta de cel puțin 23 de ani până în ziua alegerilor inclusiv, au dreptul de a candida la funcția de primar (Legea nr. 115/2015). Aceștia pot fi independenți sau propuși din partea partidelor politice/alianțelor politice constituite conform Legii partidelor politice nr. 14/2003, republicată. Totuși, sunt predominant membri de partid, întrucât costurile unei campanii electorale sunt greu de susținut financiar doar de candidat. Dintre cele mai importante patru partide la ora actuală cu reprezentare parlamentară PNL, PSD, USRPLUS, UDMR, doar unul USRPLUS are o metodologie specifică și clară în ceea ce privește propunerea de candidaturi la alegerile pentru primari în statutul lor de partid (Statut PSD; Statut PNL; Statut UDMR; Statut USRPLUS). Această lipsă de transparență în ceea ce privește desemnarea candidaților este încurajată și de legea electorală care nu sancționează sistemul închis de liste al partidelor. Aceste aspecte sunt importante pentru a înțelege mecanismele politice (specifice spațiului partizan și funcționării spațiului politic actual românesc) care mențin „o prezență redusă a femeilor în politica românească postdecembristă” (Băluță I., 2012).

În România, ca și în țările Europei Centrale și de Est, nu există cote de gen privind candidații de gen feminin la alegerile pentru primari, dar având în vedere rolul pe care îl au partidele, cu o strategie bună ar putea crește numărul de femei în administrația locală. În același timp, în prezent, în România, partidele sunt dominate de bărbați, iar acest fapt poate afecta recrutarea femeilor, având în vedere aranjamentele *shadowy*⁴ care au loc în timpul selecției candidaților (Sundstrom & Wängnerud, 2017).

În ceea ce privește implicarea femeilor din postura de candidate la nivel național, în perioada 1996-2020 se observă o creștere procentuală constantă, de la 5,62% candidate la 9,90% în 2020 cu diferențe notabile între regiuni (Tabel III.1.) și la nivel județean. Trebuie avut în vedere diminuarea din 2012, an electoral în care s-a decis ca alegerile să se desfășoare într-un singur tur și care a determinat scăderea numărului total de candidați. Așadar, odată cu intrarea în vigoare a noii legi electorale, care prevede alegerea primarilor prin scrutin uninominal, într-un singur tur, scad atât numărul partidelor care au candidați la alegerile locale cât și numărul candidaților (Figura III.2). Această diminuare poate fi explicată prin faptul că partidele au ales să facă alianțe pentru a avea candidați mai puternici.

⁴ dubioase

Tabel III.1. Evoluția procentului de femei candidate la nivelul regiunilor de dezvoltare în perioada 1996-2020. Sursa datelor: ROAEP, BEC, Rezultate vot.

Regiuni	1996 % F	2004 % F	2008 % F	2012 % F	2016 % F	2020% F
București Ilfov	10,71	13,66	10,57	7,74	12,20	14,89
Centru	4,17	5,55	6,42	6,33	6,82	10,20
Nord-Est	6,00	7,89	7,11	7,19	10,19	9,90
Nord-Vest	4,22	4,78	6,99	6,02	7,43	8,74
Sud	5,70	7,51	6,81	7,74	8,17	10,01
Sud-Est	7,57	8,17	8,74	8,67	10,14	11,79
Sud-Vest	4,78	5,49	5,61	5,40	6,59	7,27
Vest	5,45	7,13	6,74	7,12	8,46	11,21

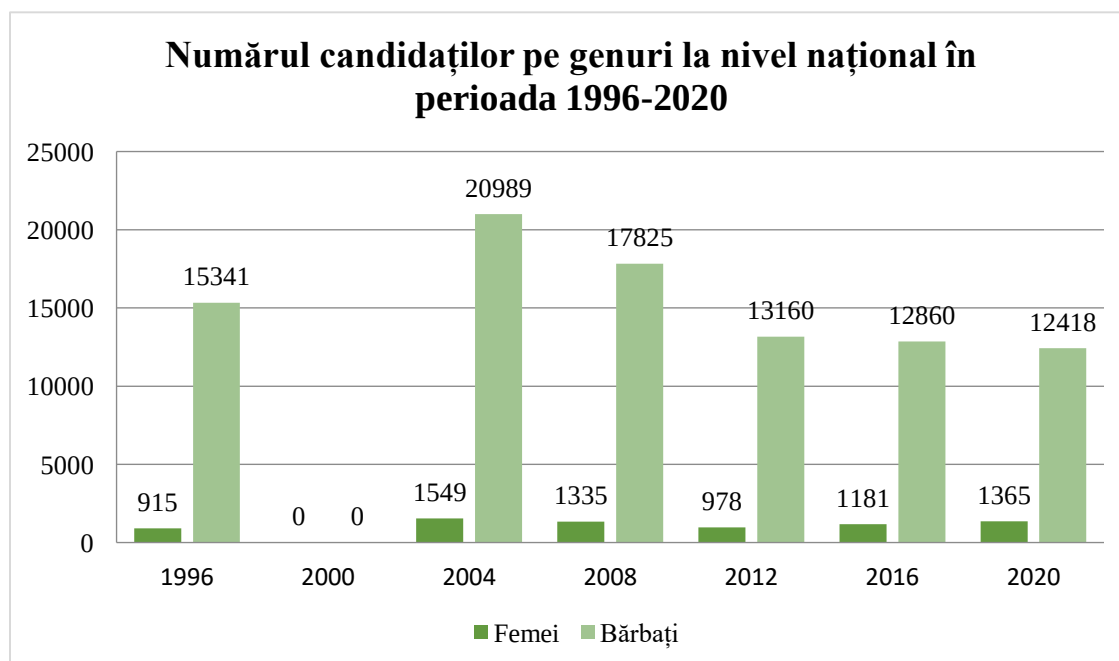

Figura III.2. Numărul candidaților pe genuri la nivel național în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de către autori folosind date ROAEP.

Această lege a fost controversată și au existat politicieni care au declarat că Parlamentul a interpretat greșit recomandările Comisiei de la Veneția. Pe lângă pluripartidism, democrația mai are la bază principiul majorității, așadar, candidatul trebuie să fie ales de 50% +1 dintre votanți pentru a-i reprezenta (Birch, 2003). Totuși, legea 115/2015 permite ca un candidat să fie considerat câștigător chiar dacă nu îndeplinește această condiție ceea ce pune sub semnul întrebării democrația procesului electoral. În concluzie, se poate observa vulnerabilitatea candidaților de gen feminin în fața schimbărilor legislative și capacitatea redusă de adaptare (Fedor & Iașu, 2022).

Dacă ne raportăm la conceptul de „masa critică” sau mult deziderata paritate, procentajul de 10,18% nu asigură un grad reprezentativ de interacțiune care să poată produce o schimbare. Conceptul, împrumutat din fizica nucleară, care face referire la cantitatea necesară pentru a începe o reacție în lanț ireversibilă într-o situație sau proces nou, susține că o schimbare calitativă va avea loc în politică și societate atunci când femeile depășesc o proporție de aproximativ 30% (Dahlerup, 1988). Desigur, ne referim la femei alese și nu la candidate, însă la momentul studiat România nu prezintă premisele unei posibile reprezentări de o asemenea anvergură și nimeni nu poate garanta procentajul de 30% din moment ce este vorba de niște alegeri locale cu rezultat imprevizibil. Votul pe liste de partide la legislative este mai ușor de ghidat în acest sens, dar și acolo pot apărea probleme legate de incertitudinea votului pentru un anumit partid.

Aceste procente de 5,62% - 9,90% încadrează țara mai degrabă în zona sub-reprezentării și a absenteismului în ceea ce privește participarea femeilor în politică (Tekeli, 1991).

În același timp, chiar dacă se susține că o reprezentare de 30-35% femei în politică poate contribui la schimbarea politicilor publice favorabile femeilor și capacitatea de a-și influența colegii de gen masculin să accepte și să aprobe legislația care promovează preocupările femeilor (Childs & Krook, 2008), aceasta nu este garantată. În ultimii ani, oamenii de știință au devenit din ce în ce mai sceptici față de concept întrucât au descoperit că în ciuda numărului de femei alese, legislațiile adoptate nu sunt tot timpul benefice pentru femei ca grup. Așadar, un număr mai mare de femei nu este tradus automat într-o reprezentare a intereselor egalității de gen, care depinde foarte mult de gradul de educație, cultură și afiliere politică, dar, totuși, poate contribui la reprezentarea intereselor unor categorii de femei. Childs și Krook (2006) propun în locul „teoriei masei critice” două mijloace prin care genul și cercetătorii în politică ar putea regândi – și astfel să studieze empiric – legăturile dintre reprezentarea descriptivă și de fond a femeilor.

III.3. Evoluția și distribuția femeilor primar în România

În acest subcapitol se urmărește distribuția mandatelor de primar câștigate de femeile din România în perioada 1996-2020 la nivelul țării, regiunilor și județelor. Se va face referire doar la reprezentarea cantitativă - adică, numărul femeilor primar alese în funcție, partidele politice și funcții decizionale, fără a se analiza reprezentarea calitativă (adică la reprezentarea intereselor femeilor în procesele și rezultatele politice) (Pitkin, 1967; Lombardo, 2008).

Din cauza lipsei studiilor de geografie electorală care să trateze și perspectiva de gen, nu se cunosc prea multe despre modul în care inegalitățile spațiale și relațiile de gen sunt corelate cu tranziția post-socialistă (Timar, 2004). Practic, studiile de geografie electorală au avut o preocupare restrânsă pentru gen, în timp ce studiile de gen nu au avut o preocupare asupra dimensiunii spațiale, ceea ce face ca prezenta lucrare să fie o provocare. Cele mai reprezentative lucrări care abordează genul și spațiul în România îi aparțin cercetătoarei Voiculescu și colaboratorii (Voiculescu & Lelea, 2003, Voiculescu & Groza, 2021). În cadrul cercetării din 2021 care vizează referendumul din 2018 reușește să spațializeze diferite comportamente și atitudini față de redefinirea familiei în Constituție. Autorii, prin clusterelor create, arată câteva dintre tiparele care modelează structurile spațiale și gradul de loialitate pe care îl au diferite zone față de discursurile oficiale guvernamentale și religioase difuzate pe canalele media (Voiculescu & Groza, 2021).

Acestea sunt importante și în cadrul prezentei cercetări având în vedere importanța partidelor în desemnarea și susținerea candidaților și poziția bisericii cu privire la rolul femeilor.

Înainte de a discuta despre evoluția și distribuția numărului de femei primar din România este necesar a se contextualiza spațiul politic românesc de dinainte de 1989 deoarece modul în care a fost privită și *soluționată* problematica egalității de gen și a reprezentării politice în timpul comunismului are efecte asupra drumului către democrație.

Trecerea României de la comunism la pluralism politic a fost unul dintre obiectivele majore ale Revoluției din decembrie 1989, ca fundament al formării instituțiilor reprezentative și, totodată, ca o garanție a democrației constituționale. Totuși, această tranziție a fost marcată de o criză economică, socială și politică severă (Gârboni, 2014), care a provocat o instabilitate fără precedent în România (Massino & Popa, 2015) urmată de un val de emigrare către Europa, care a diminuat populația (Dumitriu et al., 2013; INS). Așa-zisa stabilitate, în ceea ce privește egalitarismul de gen pe planurile anterior menționate, dobândită în perioada comunismului, prin politicile dirijiste

adoptate, se prăbușește odată cu noua formă de guvernământ. În acest context, implicarea femeilor în politică nu a reprezentat o prioritate chiar dacă drumul democratic pe care a pășit România alături de țările din Europa Centrală și de Est trebuia să le ducă către libertate civilă, democrație și prosperitate, ceea ce presupunea și un număr mai mare de femei în politică. Liderii comuniști au asigurat accesul femeilor la educație, inserția acestora pe piața muncii și în politică cu scopul consolidării puterii și creării unei mari forțe de muncă (Massino, 2004; Ciucă, 2010) și nu pentru a garanta egalitatea între genuri. Astfel că a luat naștere un patriarhat modern, de stat (Miroiu, 2002), în care femeile au participat activ la campania de culturalizare a maselor, la toate activitățile electorale „din *postura de mamă, muncitoare și cetățeană, însă nu și din condiția lor de femei*, având un program de acțiune bine conturat, cu revendicări specifice și soluții pe măsură, femeile fiind văzute ca un mijloc de transfer” (Țîrău, 2002).

Odată cu schimbarea de paradigmă și eliminarea politicilor impuse au loc decalaje foarte mari care se reflectă în scăderea reprezentării în politică și creșterii ratei șomajului (în special în cazul femeilor). Dacă în perioada comunistă, învățământul și piața muncii erau controlate de către stat, existând o corelație între gradul de instruire și locurile de pe piața muncii (cu accesibilitate ridicată la învățământul de bază și redusă la cel superior), după 1990, odată cu falimentul industrial și creșterea accesibilității la învățământul superior, are loc un proces invers, acela de retragere a multor femei de pe piața muncii (Miroiu, 2004) și o creștere a gradului de pregătire.

Dacă se compară reprezentarea politică a femeilor la nivelul alegerilor parlamentare de dinainte de 1989 și de după 1989 schimbările sunt drastice: în 1985, în Marea Adunare Națională figurau 35% femei, în Parlamentul României imediat după revoluție (1990-1992) erau doar 4% femei, în legislaturile 1992-1996 și 1996-2000 au fost alese 3,7% (18 reprezentante), respectiv 4,7% (23 reprezentante), în 2000 10,8% (52 reprezentante), în 2004 10,2% (46 reprezentante), în 2008 9,8% (44 reprezentante), în timp ce în 2012 în Parlament au fost alese 11,5% (67 reprezentante din totalul de 588) (Autoritatea Electorală Permanentă). Faptul că înainte de 1990, procentajul era mult mai mare nu înseamnă, desigur, că prezența în Marea Adunare Națională echivala cu accesul real la puterea politică, dat fiind caracterul totalitar al regimului comunist (Băluță, I., 2012, Gârboni, 2014). Mai exact, înainte de 1989 nu au fost alegeri libere, ci doar o falsă libertate de exprimare a dreptului de vot, iar opinia publică a realizat că este vorba despre o participare *decorativă* (Ghebre, 2015). După căderea comunismului avem o imagine mai clară referitoare la prezența femeilor în politică. Totuși, într-o societate instabilă, abia ieșită din

comunism, cu probleme legate de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, prezența femeii în politică echivalează cu marginalizarea, iar construcția dificilă a unei legislații solide și problemele legate de respectarea legilor au făcut și mai complicată prezența femeilor în această zonă.

Desigur, există și moștenirea pozitivă a comunismului – o îmbunătățire clară a condiției femeilor și o politică de egalitate de șanse, menținută în conformitate cu legislația actuală (Gal & Kligman, 2003; Matei et al., 2010) mai ales în ceea ce privește plata egală pentru munca egală, unde România este cel mai bine clasată la nivel Uniunii Europene, înregistrând cea mai mică diferență salarială (Eurostat, 2020). Pe de altă parte, s-au moștenit mentalitatea tradițională conform căreia principalele îndatoriri ale femeilor sunt legate de naștere, creșterea și educarea copiilor (Matei et al., 2010) și imaginea negativă a femeilor promovate de partid care au determinat proiectarea acestei imagini asupra femeilor din politica post-decembristă (Ghebre, 2015). Mai exact, profilurile de *leadership* feminin în politica comunistă se axează pe Elena Ceaușescu și Ana Pauker; analizate din punct de vedere psiho-sociologic de Radu Clit (2015), reiese faptul că *Ana Pauker se impusese singură ca o femeie independentă, ajungând la o anumită libertate față de căsătorie și la o morală sexuală flexibilă* (Clit, 2015), în timp ce Elena Ceaușescu *a respectat modelul de căsnicie tradițională, meritul său era de a fi soția lui Nicolae, fără a fi redusă la un rol de casnică, era emancipată ca om de știință, iar acestora li se adăuga calitatea de ilegalistă și cea de nevastă rea* (Clit, 2015). Avem așadar în memoria colectivă două modele care au adus mai multe deservicii cauzei femeii, iar soluția cotei de gen implementată în timpul comunismului a fost una pe termen scurt, care nu a adus nicio contribuție sau inerție; așadar odată înlăturate cotele impuse, decalajele au crescut.

În ceea ce privește participarea la procesul electoral și reprezentarea femeilor în politică, acestea sunt reduse în structurile administrației locale în legislaturile 1996-2020. În ciuda faptului că prima femeie primar a fost aleasă în România în 1930, evoluția procentajului femeilor care sunt alese primar este foarte lentă și anevoioasă, după cum vom vedea în paginile care urmează..

Analiza de față face referire la numărul de persoane care au fost alese ca primar, iar din Figura III.3. reiese că în cele peste 3100 de circumscripții, femeile au câștigat între 71 de primării (1996) și 149 (în 2020), cu o pondere în ascensiune între 2,57 și 5,3%, genul masculin având o pondere de peste 94%. Raportată la media Uniunii Europene care era 13% în 2011 și aproximativ 15% în 2017, România are o reprezentare foarte scăzută și înregistrează creșteri lente, la fel ca la

nivelul Uniunii Europene. Această subreprezentare poate fi numită mai degrabă absență, dacă ne raportăm la conceptul de masă critică de 30% sau mai mult, la care reprezentarea femeilor atinge „tipping point” (Childs & Krook 2008, Lewis & Simpsons, McGregor & Webster 2017).

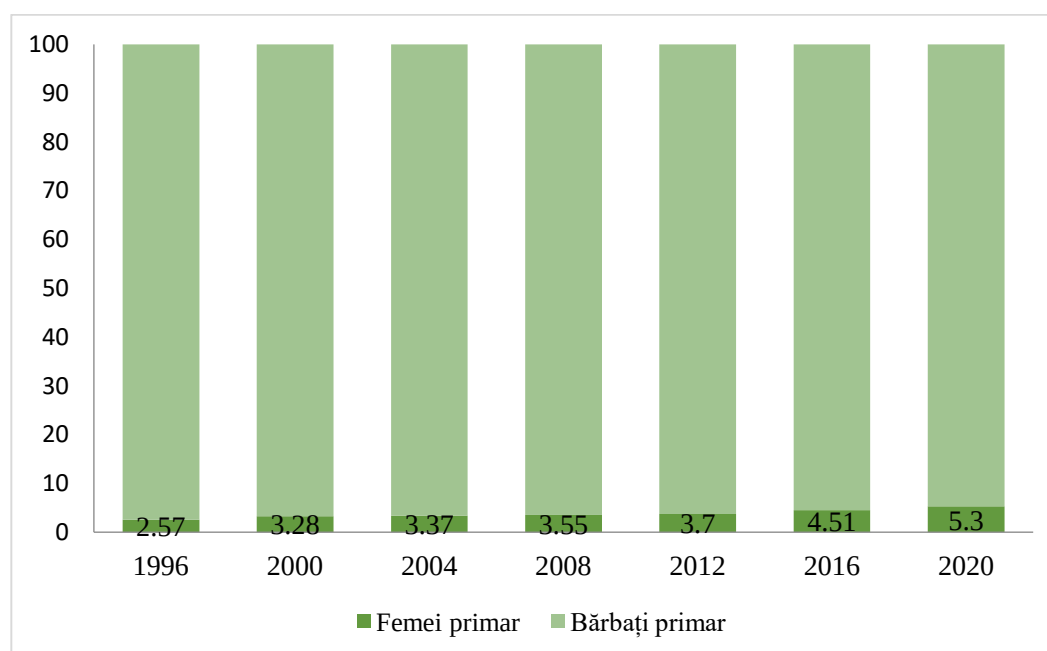

Figura III.3. Ponderea femeilor și bărbaților primar în perioada 1996-2020, Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC și Rezultate Vot.

De asemenea, o abordare comparativă cu celelalte state arată faptul că România se afla, în 2016, la nivelul Uniunii Europene pe penultimul loc în ceea ce privește reprezentarea femeilor în administrația publică locală, fiind mult sub media europeană prin comparație cu țări cu comportamente și trecut istoric asemănător: Ungaria (situată peste media UE) și Bulgaria. Din acest punct de vedere, România este integrată în rândul țărilor cu tradiție de tipul Central-Est Europeană alături de Polonia, Ungaria, Estonia, Letonia, Lituania, Croația, Slovacia, Bulgaria, Turcia, Slovenia și Republica Cehă (Sundström, 2015). Totuși, în ciuda trecutului comun, fostele țări comuniste au experimentat diferit tranziția înregistrând progrese mai rapide sau mai lente în funcție de politicile și reformele adoptate. După cum se poate observa în Tabelul III.2., creșterea procentajului de femei primar este lentă, însă există țări în care s-a reușit depășirea procentajului de 20% (Ungaria, Slovacia), în timp ce România alături de Letonia și Lituania nu reușesc să ajungă la 10% femei primar. Desigur, aceasta este o consecință a modului în care statele, partidele și

populația au susținut implicarea femeilor în politică (Fedor & Iațu, 2022). Dintre statele central-est europene, Slovenia (35%, în 2006), Polonia (35%, în 2011), Albania (30% în 2015) și Croația (30%, în 2015) au ales să aibă legiferate cote pentru candidați, în timp ce România, Slovacia, Lituania, Ungaria nu au legiferat, dar unele partide au cote voluntare (EIGE, 2021), în timp ce în Bulgaria și Cehia nu există cote de partide legiferate sau voluntare. Evident, aceste cote se aplică la nivel național sau la nivelul consiliilor, în timp ce candidații pentru funcția de primar sunt uninominali, însă aceste cote naționale pot influența în timp și alegerile locale, mai ales în țările cu societăți patriarhale.

Un alt aspect important cu privire la alegerile primarilor la nivelul țărilor europene este modul în care aceștia sunt aleși: prin alegeri directe de către cetățeni sau aleși dintre membrii consiliului (CEMR, 2010). În România, Albania (1990), Slovenia (1990), Slovacia (1990), Ungaria (1994), Polonia (2002), Croația (2009), primarii sunt aleși direct de către cetățeni (Czyż, 2009, Várnagy & Ilonski, 2012, Podolnjak & Gardašević, 2013, Gorecki & Gendźwiłł, 2020), în schimb în Estonia primarul este desemnat de consiliul municipal, iar în Lituania și Cehia este ales de către și din cadrul consiliului local (CEMR, 2011).

Tabel III.2 Procentajul femeilor primar (sau echivalent) în țările din Europa Centrală și de Est.
Sursa : Fedor & Iațu, 2022. Sursa datelor: date procesate de autori folosind ROAEP.

Țări/ Ani	2011	2013	2015	2017	2019	2020	2021
Albania					13,11	13,11	13,11
Bulgaria	10,61	10,98	10,98	12,83	13,21	13,96	13,96
Croația	4,86	7,04	7,04	7,04	9,01	9,01	10,99
Cehia	8,70	8,70	4,17	4,17	4,17	14,81	14,81
Estonia	10,62	10,62	12,80	12,80	16,46	18,99	18,99
Ungaria	10,66	10,66	20,14	20,48	20,38	21,40	21,45
Letonia	20,17	24,37	24,37	24,37	23,53	23,53	6,98
Lituania	6,67	10,00	5,26	8,33	8,33	8,33	8,33
Polonia	8,96	8,96	10,75	10,73	12,04	12,04	12,04
România	3,48	4,27	4,27	4,52	4,52	4,52	4,52
Slovacia	22,41	22,41	23,26	23,26	25,25	25,27	25,27
Slovenia	4,81	4,81	7,55	7,55	10,38	10,38	10,38

Așadar, în România legislația națională, partidele politice, organizațiile de femei din cadrul partidului și cetățenii au un rol determinant în desemnarea și alegerea femeilor în funcția de primar.

Se poate spune că este vorba despre o evoluție în ascensiune lentă la nivel național, prezentând același comportament și la nivelul regiunilor de dezvoltare (Figura III.4.), care păstrează în timp diferențele interregionale. Astfel, Regiunea de Dezvoltare Nord-Est este regiunea cu cel mai mare procentaj de reprezentare aproape în toți anii din perioada 1996-2016, cu excepția anului 2012 când este depășită de Regiunea Sud-Est, în timp ce Regiunile Centru și Sud-Vest sunt regiunile cu cea mai mică reprezentare.

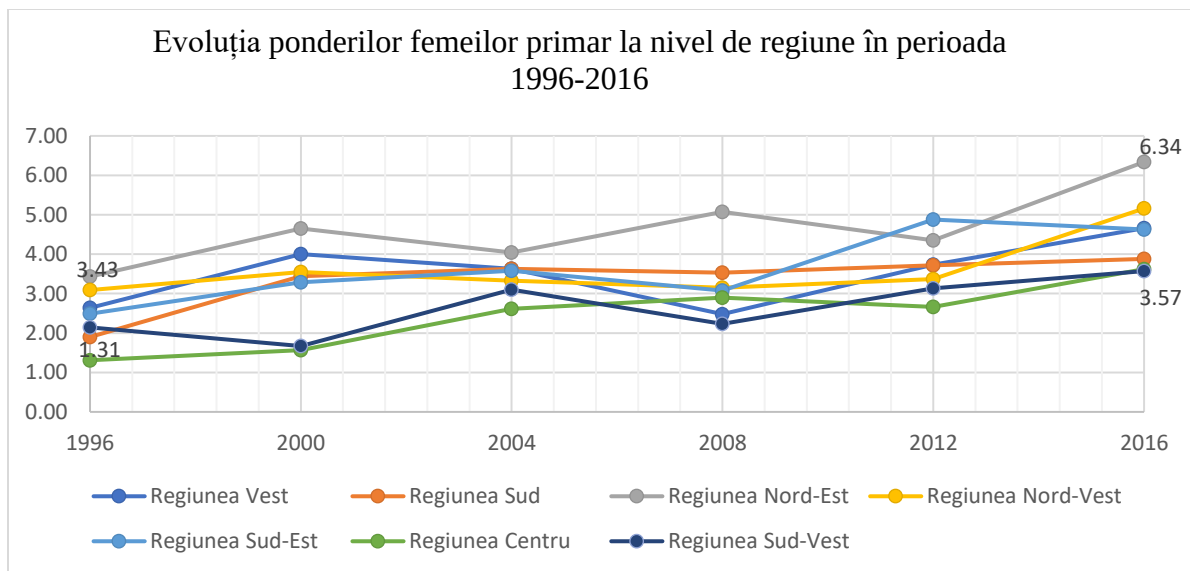

Figura III.4. Evoluția ponderilor femeilor primar la nivel de regiune în perioada 1996-2016, Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC.

La nivel județean, Bistrița Năsăud se remarcă prin faptul că în perioada studiată 1996-2020 nu a fost aleasă nicio femeie primar, urmat de Brașov care are câte o femeie primar în urma alegerilor din 1996, 2000 și 2020 și Covasna care are o femeie primar în patru din cele șapte alegeri, în timp ce județe precum Tulcea (11,76% în 2012), Constanța (10% în 2016 și 15,71% în 2020) Arad (10,26 în 2016), Alba (10,26 în 2020) și Neamț (10,84% în 2020) sunt singurele județe în care se depășește pragul de 10%.

În ceea ce privește Regiunea de Dezvoltare Centru, ar fi de menționat că unele dintre cauzele prezenței reduse/absenței femeilor în politică ar putea fi structura etnică și apartenența religioasă întrucât este o regiune în care minoritățile sunt majoritare: printr-un procentaj de 30% maghiari respectiv 5% romi, net superior mediei naționale. În același timp, regiunea prezintă cel mai ridicat grad de urbanizare (60,3 %, INSSE), fapt care nu favorizează prezența femeilor în funcțiile de conducere după cum s-a putut observa în urma analizei datelor.

III.3. Analiza procesului de realegere a primarilor titulari din România

Acest subcapitol se va axa pe analiza alegerilor locale desfășurate în perioada 1996-2020, mai exact, vor fi comparate rezultatele a șase cicluri de alegeri locale (1996-2000, 2004-2008, 2008-2012, 2012-2016, 2016-2020) pentru a observa în ce măsură au fost realeși primarii, care este trendul și cum poate acest aspect influența implicarea femeilor în politică. De asemenea, se vor compara regiunile de dezvoltare pentru a identifica similitudinile sau diferențele de comportament electoral dintre acestea.

Ipoteza de la care se pleacă este că un *grad ridicat de realegere a titularilor poate fi o barieră în accesul femeilor la funcția de primar.*

Conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ (art. 151), mandatul primarului este de patru ani, durata mandatului constituie vechime în muncă și în specialitatea studiilor absolvite, fiind angajat cu normă întreagă. În politica locală, atribuțiile primarului conform Codului Administrativ (Secțiunea a IIA, Art. 155) sunt: „atribuții exercitate în calitate de reprezentant al statului, în condițiile legii, atribuții referitoare la relația cu consiliul local, atribuții referitoare la bugetul local al unității administrativ- teritoriale, atribuții privind serviciile publice asigurate cetățenilor, de interes local și alte atribuții stabilite prin lege” Codului Administrativ (Secțiunea a IIA, Art. 155).

Alegerea primarului în funcție s-a făcut în două tururi până în anul 2008, iar începând cu alegerile din 2012, primarii sunt aleși într-un singur tur. De asemenea, nu există o limitare a numărului de mandate ale aleșilor locali, precum în cazul președintelui României.

În literatura de specialitate s-a dezbătut avantajul electoral intrinsec pe care îl are titularul funcției în momentul în care se organizează o nouă campanie de alegeri încă începând din anii 1970 (Erikson, 1971; Born, 1979; Garand & Gross, 1984; Alford & Brady, 1988; Gelman & King, 1990; Besley & Case, 1995; Gelman & Huang, 2008; Kendall & Rekkas, 2012). Primele studii s-au concentrat pe alegerile din Statele Unite ale Americii (în special naționale) și contextul lor politic, însă, ulterior, a devenit o direcție de cercetare de mare interes și în spațiul european. Oamenii de știință au urmat în general strategiile de identificare utilizate de colegii lor din SUA (Hainmueller & Kern, 2005) desfășurând cercetări pe diferite tematici conexe. În Germania și

Marea Britanie acestea au fost axate pe avantajul electoral al partidelor (Bawn, 1999; Egner & Stoiber, 2008; Freier, 2011; Hainmueller & Kern, 2005; Gaines, 1998; Kats & King, 1999).

În Slovenia au avut ca obiect principal interesul titularilor în a candida pentru un nou mandat și gradul de alegere (Kukovič & Haček, 2013), în Spania, Franța și Republica Cehă accentul este pus pe modul în care titularii folosesc bugetul local pentru a-și crește șansele de a fi realesi (Cassette et al., 2012; Balaguer-Coll et al., 2015; Sanjuán et al., 2020; Sedmihradská et al., 2011).

La nivelul alegerilor locale, primarii în funcție care aleg să candideze pentru realegeri câștigă în procentaje mari 70% SUA (Karnig & Walter, 1981), 58% în 2005 și 69% în 2009 în Brazilia (Moreira, 2012), 82,4% în 2010 în Slovenia (Kukovič & Haček, 2013) și 72% în 2010 în Slovacia (Sloboda, 2014) și în 2011 Lituania (Kukovič & Lazauskienė, 2018), iar în Portugalia înainte limitarea numărului de mandate, în medie, 83% din candidații în funcție au candidat pentru realegere și 86% dintre ei au fost realesi (Veiga & Veiga, 2018). Chiar dacă din aceste studii observăm un grad ridicat de realegeri, există multe țări la nivel european în care această încă nu a fost abordat de cercetătorii din domeniu, inclusiv România.

În ciuda numărului de studii în continuă creștere cu privire la avantajul titularului la alegerile pentru un nou mandat (Karnig & Walter, 1981; Titunik, 2009; Kukovič & Haček, 2013; Marschall, 2014; Freier, 2015; De Magalhaes, 2015; Holman, 2017) și a numărului considerabil de studii care analizează reprezentarea descriptivă a femeilor (Pitkin, 1967) la nivel local în funcția de primar (Saltzstein, 1986; Smith et al., 2012; Carroll & Sanbonmatsu, 2013a; Ferreira & Gyourko, 2014; Maškarinec et al., 2018; Cardenas Acosta, 2019; Lukáčová & Maličká, 2023) sunt doar câteva studii care le vizează pe ambele și interdependența dintre acestea.

Acest subcapitol își propune să contribuie la cercetarea existentă pe această temă prin analizarea gradului de realegere a primarilor în funcție din România și impactul gradului mare de realegere asupra numărului scăzut al femeilor primar. Shair-Rosenfield & Hinojosa (2014), Sloboda (2014), Martin & Conroy (2024) au analizat participarea femeilor în administrația locală ca primari și avantajul titlurilor în Chile, Slovacia și California. Concluziile studiilor menționate au fost că titularii sunt foarte puternici, dar acesta este un dezavantaj pentru femei, deoarece acestea sunt rareori titulare. Atunci când femeile în funcție sunt re-nominalizate este la fel de probabil să fie realese ca omologii lor bărbați, arată studiile din Chile și Slovacia care confirmă concluziile lui

Fox și Oxeley (2003) În California, pe de altă parte, avantajul titularilor nu este același la bărbați și femei, deoarece cele din urmă obțin un procent mai mic de realegeri.

În Germania, rezultatele studiului, centrat pe avantajul electoral al partidelor, realizat de Freier (2011), arată că avantajul partidului primarului în funcție este în proporție de 38-40%. Cercetarea care analizează datele alegerilor locale din Bavaria din perioada 1945-2010, arată, de asemenea, că avantajul electoral al primarilor germani este mult mai mare decât al politicianilor de la nivelurile superioare. Comparativ, avantajul unui partid care propune candidat de district la alegerile pentru parlamentul german este de doar 1,4-1,7% (Hainmueller & Kern, 2005) și un procentaj asemănător pentru candidații de district (Ade et al., 2011).

Rata mare de realegere a titularului este explicată de cercetători atât prin motivația titularului de a rămâne în funcție cât și „atmosfera” în favoarea realegerilor.

Câteva elemente în favoarea realegerii titularului pe care le au în vedere Kukovic și Hacek (2013) în studiul lor sunt că: titularul evită perioada de învățare introductivă la începutul unui nou mandat, întrucât a dobândit deja cunoștințele și aptitudinile necesare în timpul mandatului precedent, și cunoaște natura îndeplinirii funcției, prin urmare își pot continua imediat munca odată realeși. Deoarece carierele lor politice depind în primul rând de alegătorii ale căror voturi îi păstrează (sau îi anulează) pe oficialii politici în funcție, politicienii tind adesea să-și adapteze acțiunile pentru a-și mulțumi circumscripția și, în consecință, își continuă cariera politică. Totuși, în Slovenia nu există alte studii care să clarifice natura acțiunilor întreprinse de titulari care ar conduce la păstrarea funcției.

În Spania, s-a realizat o cercetare care demonstrează modul în care în anul dinaintea desfășurării alegerilor locale politicienii măresc în mod sistematic bugetele ca un mecanism de creștere a șanselor de a câștiga alegerile (Belda et al., 2020). Așadar, ratele mari de realegere a titularului pot fi explicate prin performanțele acestuia, afilierea politică, cât și prin avantajul de a avea resurse pentru a manipula pre-electoral cetățenii (Balaguer-Coll et al., 2015). Studiul realizat la nivelul municipiilor mijlocii (între 20.000 și 100.000 de locuitori), care include aproximativ 30% din populația totală, conluzonează că în anul de dinainte de alegerile locale bugetele sunt modificate în favoarea candidatului la putere mai ales în domeniile cultură și sport, acestea fiind de mare interes în Spania. Spre exemplu, alte domenii de cheltuieli (cum ar fi educația, sănătatea) nu au efecte semnificative asupra probabilității realegerii. Acest comportament oportunist al titularilor este întâlnit și în Republica Cehă, însă Sedmihradská et al. (2011) demonstrează prin

studiul realizat la nivelul a 205 municipalități în perioada 2001-2007 faptul că manipularea cheltuielilor de capital nu crește automat și probabilitatea realegerii titularului. Întrucât politicienii vizează realegerea, ei utilizează toate instrumentele pe care le au la dispoziție pentru a-și crește șansele de realegere începând cu reducerea cheltuielilor curente pentru a invoca economii bugetare care pot fi utilizate ulterior pentru creșteri vizibile ale cheltuielilor, continuând cu mărirea semnificativă a cheltuielilor de capital mai ales în anul alegerilor. Totuși, această manipulare a cheltuielilor pre-electorale este un instrument utilizat mai ales de candidații care nu sunt siguri de realegerea lor, de aici și rata de succes scăzută rezultată în urma cercetării (Sedmihradská et al., 2011). Un alt mod de influențare al alegătorilor este prin manipularea impozitelor, fenomen care nu este posibil în Cehia întrucât autonomia fiscală a municipalităților este limitată (Sedmihradská et al., 2011). Un comportament oportunist a fost identificat și în Franța unde se cresc toate categoriile de cheltuieli publice în perioadele preelectorale (Cassette et al., 2012). De asemenea, cercetătorii au descoperit că municipalitățile care sunt conduse de reprezentanți ai aceluiași partid tind să aibă tipare de acțiune asemănătoare și au concluzionat că factorii de decizie locali au un grad ridicat de libertate în stabilirea nivelului cheltuielilor de investiții.

Și în Portugalia accentul este pus pe partide și performanța investițiilor ca premise pentru realegerea titularilor. Veiga & Veiga (2004) realizează un studiu care vizează 821 de orașe pe parcursul a două alegeri electorale (2001 și 2008) și concluzionează: intențiile de vot ale partidul în exercițiu cresc atunci când economia funcționează bine, în timp ce intențiile de vot în opoziție cresc în cazul invers. Totuși, în ceea ce privește considerentele partizane, rezultatele estimărilor sugerează că social-democrații sunt penalizați pentru creșterea inflației, în timp ce socialiștii nu, iar aceștia din urmă sunt penalizați mai sever pentru creșterea șomajului (Veiga & Veiga, 2004).

În ciuda faptului că s-au desfășurat numeroase studii care vizează avantajul titularului, al partidelor, manipularea bugetelor în anii pre-electorali etc., acestea nu au fost abordate din perspectiva de gen. De asemenea, s-au urmărit comportamentele reprezentanților aceluiași partid, însă s-au pierdut din vedere traseismul politic și genul acestora. Acest aspect poate fi explicat și prin prezența redusă a femeilor-primar la nivel mondial, european și național.

Din lipsa transparenței bugetare există limitări în a desfășura cercetări cu privire la avantajul economic al titularului. Totuși, există un studiu teoretic cu privire la alegerile din 2008-2012 care se axează pe corupție ca dezavantaj în a fi reales (Klasnja, 2015). Acest studiu subliniază faptul că votanții români sunt sensibili atunci când vine vorba despre corupție și rezultatele oferă

un motiv de optimism cu privire la calitatea responsabilității democratice. În același timp, a rezultat faptul că titularul devine conștient de faptul că probabilitatea de a fi reales este scăzută, orizontul de timp i se scurtează și îl încurajează să fie corupt mai mult cât timp este în funcție (Klasnja, 2015). În același timp, autorul subliniază faptul că remunerația diferită a primarilor care se calculează în funcție de numărul de locuitori al unității administrative încurajează corupția și recomandă patidelor să își schimbe candidații întrucât alegătorii sancționează titularii corupți.

În urma analizării datelor de la alegerile locale din 1996, 2000, 2008, 2012, 2016 și 2020 se constată că în România gradul de realegere al primarilor în funcție a crescut în mod constant de la 39,92% la rezultatele din perioada 1996-2000 la 71,15% în urma alegerilor din 2020. De asemenea, la fel ca în cazul cartografierii implicării femeilor în procesul electoral în calitate de candidate și primari, cartografierea realegerii primarilor arată că nu există diferențe notabile între cele opt regiuni ale țării. Toate aceste aspecte arată că șansele ca un titular să fie reales au crescut continuu, ceea ce oferă puțin spațiu și șanse mai reduse de câștig noilor candidați.

Figura III.5. Evoluția gradului de realegere al primarilor în perioada 1996-2020. *Sursa:* Date procesate de către autor folosind date BEC, ROAEP, Rezultate Vot.

Descentralizarea din perioada post-comunistă a oferit mai multă putere primarilor din teritoriu ceea ce a condus la *leadership* singular.

Acest *leadership* al unui singur primar este susținut de lege în sensul în care nu este nicio prevedere legală de limitare în ceea ce privește numărul de mandate ale aceluiași primar.

Chiar dacă rezultatele studiului „INSCOP” realizat la nivel național, în anul electoral 2016, arată că 38,3% dintre respondenți au declarat că nu vor vota actualul primar sau actualul primar interimar, în timp ce 37,8% o vor face (INSCOP; 2016), rezultatele la nivel național arată că primarii au fost realeși în proporții de peste 70%.

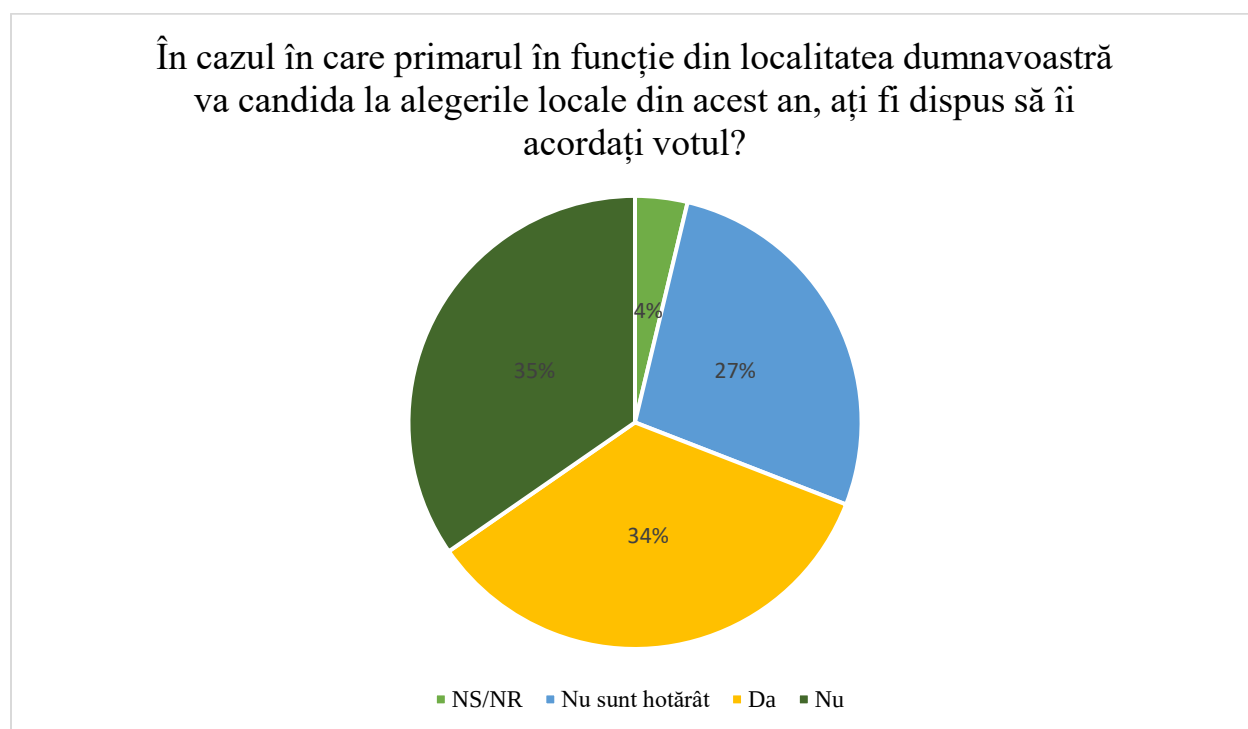

Figura III.6. Rezultatele sondajului cu privire la realegerea titularului la nivelul României. Sursă: INSCOP, 2016.

În ceea ce privește evoluția procentajului de realegeri la nivel național, aceasta este una extrem de importantă și poate scoate în evidență atât elemente legate de maturitatea electoratului, performanța aleșilor, vârsta, apartenența unui anumit partid politic, dar și o posibilă înrădăcinare a titularilor prin manipulare.

Poate o rată ridicată de realegere a titularilor să afecteze accesul femeilor la funcția de primar? Studiile arată că există o legătură, întrucât avantajele titularilor sunt de obicei văzute ca

un impediment suplimentar în calea reprezentării politice a femeilor (Shair-Rosenfield & Hinojosa 2014; Luhiste 2015), deoarece titularii sunt în principal bărbați și au mari șanse să fie realeși (De Paola et. al., 2010). Având în vedere realegerile în proporție de peste 70% ale titularilor din ultimii doisprezece ani, putem afirma că în România absența femeilor din politica locală poate fi explicată și prin acest context.

Deși majoritatea partidelor politice nu au un set de cerințe formale pe care un candidat trebuie să le îndeplinească (Luhiste, 2015), ele vor căuta să aleagă un candidat care să maximizeze șansele de succes (Gallagher & Marsh, 1988), preferând astfel vechimea politică a primarilor în exercițiu în detrimentul unui nou candidat. Drept urmare, cea mai mare problemă este că femeile nu au posibilitatea să fie nominalizate, întrucât locurile sunt deja ocupate. Legislația națională nu reglementează acest lucru, iar partidele, în lipsa reglementărilor privind cotele, nu propun candidați de gen feminin.

În plus, prezența predominanța masculină în funcțiile de conducere ale partidelor la nivel național sau local poate descuraja participarea femeilor (Sundström & Wängnerud, 2017), și duce la selectarea a mai puține femei candidați (Sanbonmatsu, 2002).

Primarii comunelor/orașelor mici conduc filialele locale ale partidului și controlează atât accesul membrilor, cât și nominalizarea acestora. Ei nu încurajează neapărat concurența internă și, de cele mai multe ori, iau măsuri pentru a le asigura controlul, adică un centralism la o scară mai mică.

Comparând ciclul electoral 2008–2012, pentru observarea noilor aleși (în localitățile în care titularii nu au candidat), s-a putut observa că sunt cazuri în care primarul nou ales are același nume de familie cu cel anterior. În unele localități au existat dovezi clare în *mass-media* că erau rude: tată-fiu, soț-soție. Titlurile sunt sugestive: „pe urmele tatălui” sau „dinastie la primărie dintr-o comună” (Adevărul 2011; Tomita 2012; Departamentul Social Mediafax 2013; Boța 2013; 7 Est 2015; Felseghi 2016; Adevărul 2016; Marianescu, 2016; 2020; Jurnalul De Arges 2021). Una dintre femeile primar a declarat într-un articol: „*Oarecum la noi e moștenire de familie. Socrul meu a fost aproape 18 ani primar, în timpul lui Ceaușescu, apoi a fost soacră-mea, din 2004 în 2012, apoi, până anul trecut, a fost soțul meu, care a fost destituit prin ordin de prefect, că o angajase pe soacră-mea consilier al primarului. Era oarecum permis la vremea aia, dar pe urmă*”

s-a considerat că e conflict de interese. Atuncea, ca să nu ne lăsăm, mai mult la insistența locuitorilor...” (Felseghi 2016).

Acest control al edililor locali bărbați se reflectă în faptul că fii și soțiile lor au fost aleși în funcție. Spre exemplu, în unele unități administrativ teritoriale în care ajung primari femeile, acest fapt se întâmplă și pentru *a rămâne funcția în familie*. Este vorba despre cazurile în care femeile ajunse primar sunt soțiile foștilor primari care „*renunță*” la funcția de primar pentru cea de Senator, Deputat⁵, Președinte Consiliu Județean sau primar într-un oraș mai mare⁶.

În consecință, accesul candidaților cu o dorință intrinsecă de a candida au șanse scăzute să câștige, fie femei sau bărbați. Sistemul unic și lipsa limitării mandatelor fac imposibile schimbarea candidaților în funcție. Desigur, un rol decisiv îl are și mediul socio-cultural: după 1989, cetățenii români s-au dovedit a fi într-o continuă tranziție, cu puțină preocupare pentru viața civilă și politică, iar femeile nu fac excepție. Lipsa lor de implicare în politica locală, chiar și ca cetățeni activi și vocali, dublată de mentalitatea (a lor și a alegătorilor) că este o „meserie” masculină, împărțirea inegală a treburilor casnice, religie și chiar campaniile electorale uneori violente fac cu atât mai dificil pentru femei să acceseze funcțiile politice.

⁵ În comuna Mihai Eminescu, soții Gireadă fac din nou rocada la primărie. Verginel Gireadă, penal PNL (Marian, 2020)

⁶ Dinastie la primărie. Într-o comună din Galați, soția și-a succedat soțul ca primar, iar acum vrea să lase postul cumnatului

CAPITOLUL IV. SUBREPREZENTAREA FEMEILOR ÎN POLITICĂ: DIAGNOZĂ, CAUZE PERCEPUTE, EFECTE, SOLUȚII POSIBILE

*„Femeia străbate poezia
din scoarță în scoarță,
dar este absentă din istorie.”*
(Virginia Woolf, O cameră doar a ei)

Diagnoză

Participarea egală a femeilor și bărbaților în pozițiile de luare a deciziilor este o chestiune de justiție și respect pentru drepturile fundamentale. Totuși, în urma analizării datelor statistice cu privire la participarea femeilor la procesul electoral, s-a putut observa că societatea românească este

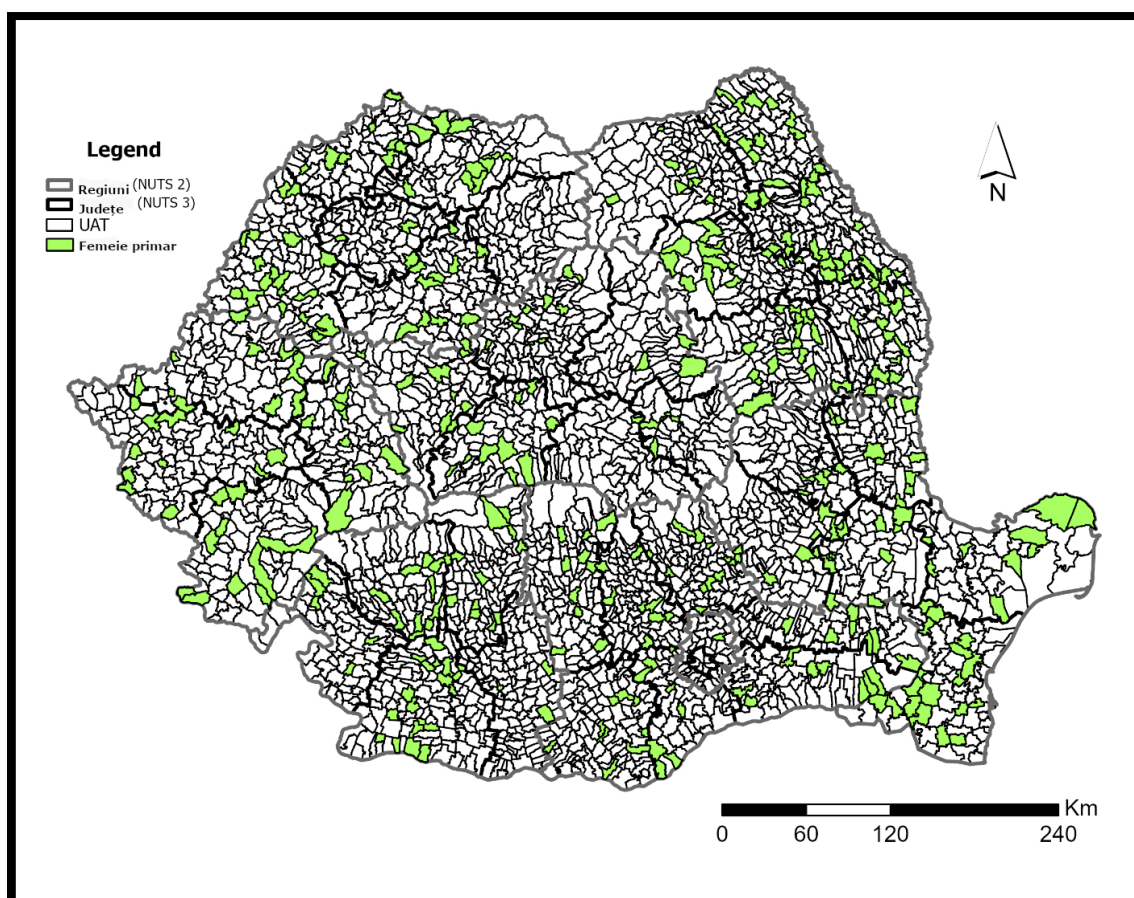

Figura IV.7. Unitățile administrativ-teritoriale care au avut cel puțin o dată femeie primar în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Vot.

caracterizată de o subreprezentare a femeilor în politică sau, mai degrabă, o lipsă a acestora de la masa deciziilor la nivel local.

Chiar dacă prima femeie primar din România, Luiza Zavloschi⁷, comuna Buda, județul Vaslui, este aleasă 1930, când femeile din România aveau dreptul de a vota doar în condiții specifice, evoluția numărului femeilor primar este lentă. În cazul acesteia, propunerea a venit de la cetățeni, care au încurajat-o să candideze împotriva primarului aflat în funcție, reprezentant al partidului de guvernământ, deoarece nu erau mulțumiți de acesta (Zahariuc, 2019). În cadrul aceluiași alegeri alte două femei au devenit primar: Marilena Bocu în Lipova (Arad) și Elena Eisenberg în Cobia (Dâmbovița). a fost cadru didactic și avea tot șapte copii.

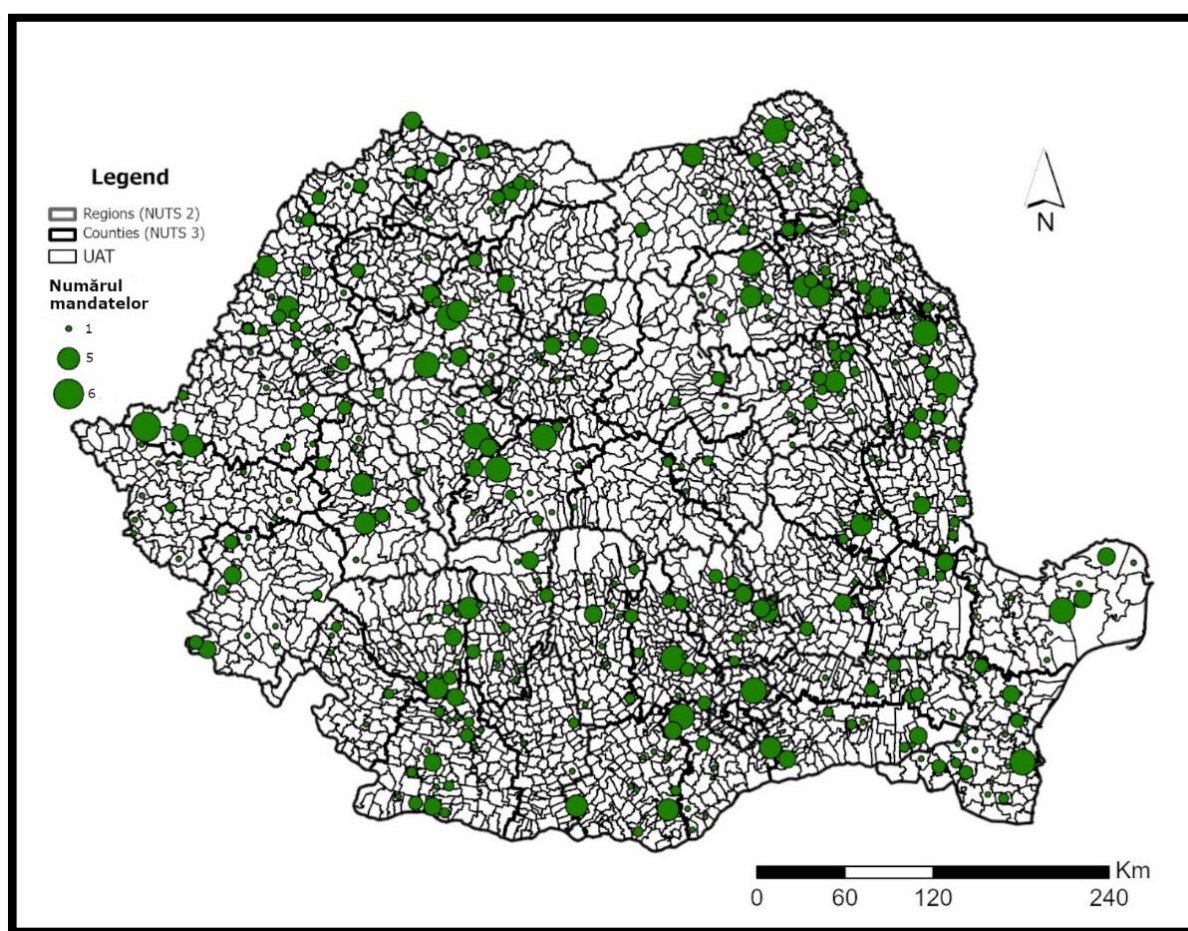

Figura IV.8. Distribuția numărului mandatelor câștigate de femei în perioada 1996-2020. Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Vot.

⁷ „La Vaslui i-a fost acceptată candidatura și din cauza faptului că tatăl ei fusese declarat «erou al războiului mondial» și decorat pentru fapte de arme deosebite. În ziua votării, ca să fie mai sigure, femeile din cele două sate au făcut «de strajă» la poarta și la ușa secției de votare, dându-le bărbaților lor ultimele sfaturi și amenințări cu «mămăligă rece de-a pururi», dacă n-o votează pe «doamna învățătoare»” (Zahariuc, 2019).

Cartografiind reprezentarea politică a femeilor la nivel local în România în perioada 1996-2020 s-a observat că doar 382 (11,98%) unități administrativ-teritoriale au avut primar o femeie pentru cel puțin un mandat (Figura IV.7.). În total, femeile au câștigat 823 de mandate în perioada studiată după cum urmează: în 180 de cazuri au fost alese pentru un singur mandat, în 81 de cazuri au câștigat două mandate, în 54 de unități administrative au fost trei mandate câștigate de femei, în 32 au avut patru mandate, în 20 cinci mandate, în 14 șase mandate, iar într-o unitate administrativ teritorială toate cele șapte mandate au fost câștigate de o femeie, Semeș, Arad (Figura IV.8.).

Distribuția teritorială este aleatorie, cu un grad scăzut de predictibilitate, observându-se totuși cea mai slabă reprezentare a femeilor primar în cazul Regiunii Centru și câteva grupări la nivelul Regiunilor Nord-Est și Sud-Est.

Regiunea Centru prezintă un caz de excludere intersecțională, în special în Harghita și în Covasna, unde minoritatea maghiară este concentrată geografic, iar discriminarea de gen se suprapune cu statutul de minoritate. Studiile sugerează că impactul partidelor etnice asupra alegerii femeilor depinde atât de factori instituționali, cât și culturali (Holmsten et al. 2009), care, la rândul lor, restrâng accesul femeilor la funcția de primar.

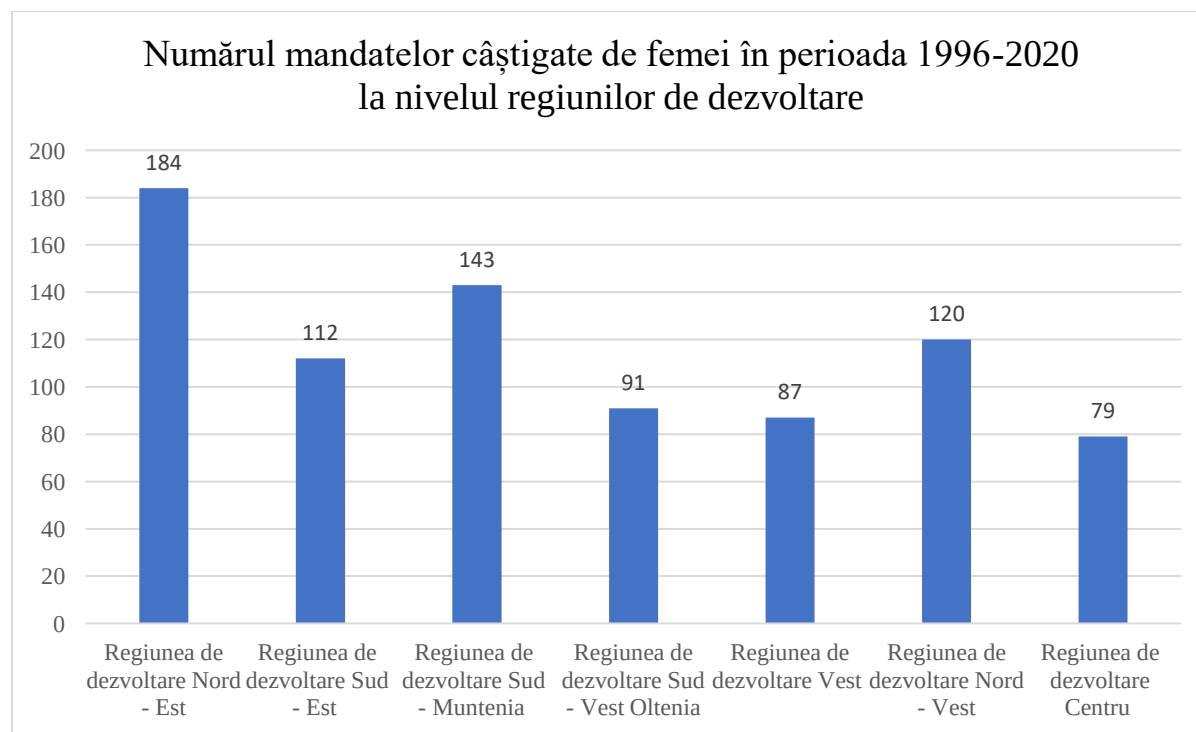

Figura IV.9. Număr mandate femei în perioada 1996-2020 la nivelul regiunilor de dezvoltare.
Sursa: date procesate de autor utilizând date ROAEP, BECA, Rezultate Vot

În Regiunea de dezvoltare Nord-Est, cea mai săracă regiune la nivel național și una dintre cele mai sărace la nivel european, regăsim cel mai mare număr de mandate câștigate de femei (Figura IV.9.). Acest fenomen este în opoziție cu rezultatele studiilor vestice în care se subliniază faptul că femeile ajung în funcții de conducere în societăți caracterizate de prosperitate financiară. Faptul că Partidul Social Democrat este unul dintre partidele majoritare care propune mai multe femei pentru funcția de primar decât alte partide majoritare (Partidul Național Liberal), alături de preferințele electorale ale cetățenilor din regiune pentru acest partid, au o contribuție considerabilă la obținerea acestor rezultate. De asemenea, gradul de realegere al titularilor mai scăzut din Regiunea de Dezvoltare Nord-Est (o medie de 59, 25% pentru perioada studiată) poate reprezenta un avantaj pentru noii candidați.

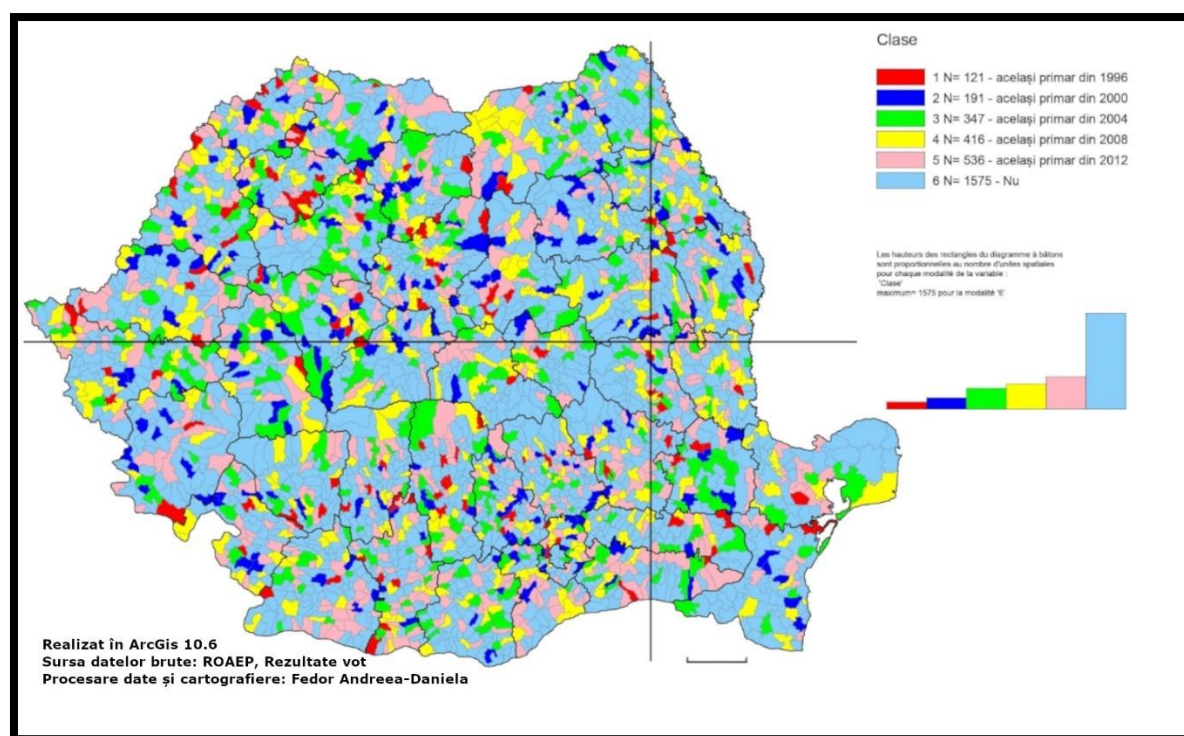

Figura IV.10. Clasificarea UAT-urilor în funcție de durata mandatului primarilor raportat la 2020.
Sursa datelor: date procesate de autori folosind date ROAEP, BEC și Rezultate Vot.

În Regiunile Vest, Nord-Vest și Centru se înregistrează cele mai ridicate rate de realegere a titularilor cu următoarele medii pentru perioada studiată: 65,30%, 64,69% și, respectiv, 64,52%. Covasna (70,75%), Hunedoara (67,87%), Bistrița-Năsăud (67,87%), Mureș (66,41%), Arad (66,41%) și Timiș (65,76%) sunt județele cu cele mai mari medii ale realeșilor, în timp ce Botoșani are cea mai scăzută medie 55,28%. Există, la nivel național, 121 de unități administrativ teritoriale care au același primar din 1996 (120 bărbați și o femeie, Figura IV.11.), fiind realeși de șase ori și având șapte mandate consecutive, însumând 28 de ani la conducere.

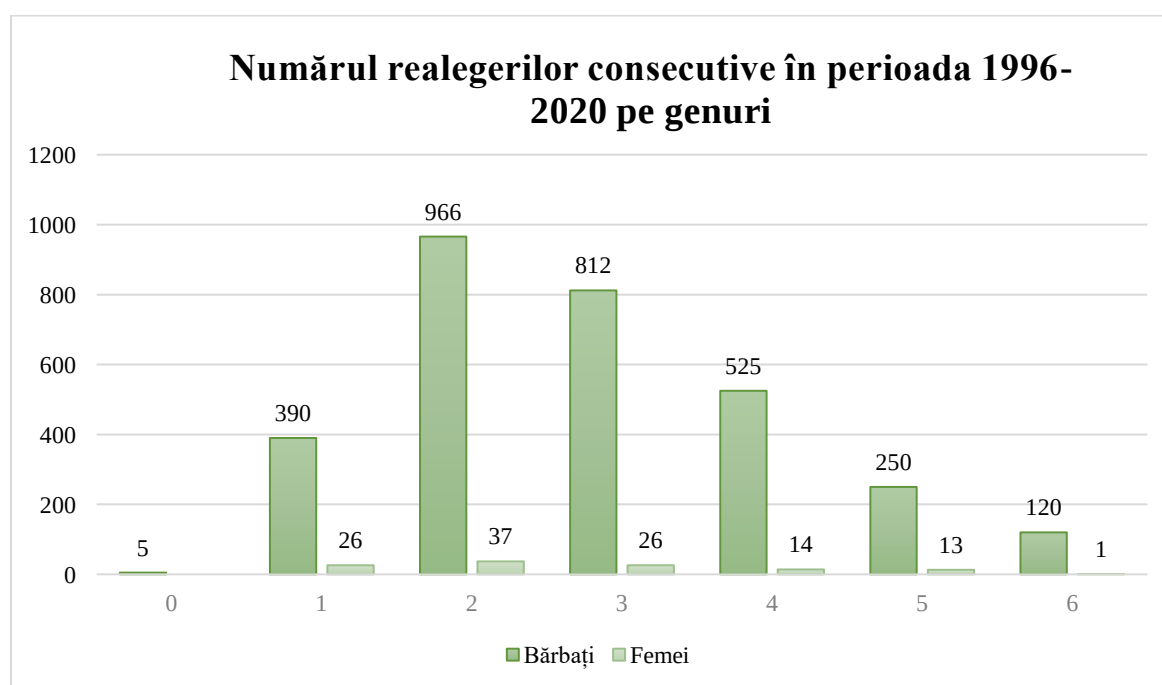

Figura IV.11. Numărul realegerilor consecutive în perioada 1996-2020 pe genuri. Sursă date: Date procesate de autor folosind date ROAEP, BEC, Rezultate Tot.

Ratele de succes ale titularilor pentru perioada 2012-2020 sunt de peste 70%, atât bărbați cât și femei, cu o diferență notabilă în 2012, dar foarte asemănătoare în 2016 și cu un ușor avantaj în 2020 (Figura IV.12.). Astfel, la fel ca în concluziile lui Shair-Rosenfield și Hinojosa (2014), este demonstrat că femeile în funcție sunt încurajate să candideze pentru noi mandate ca și omologii lor de gen masculin și realese în aceeași măsură. Black și Erickson (2003) constată că femeile ar

putea avea chiar un ușor avantaj față de colegii lor de gen masculin la renominalizare, ceea ce se observă și în România în urma alegerilor din 2020 (Fig. IV.12).

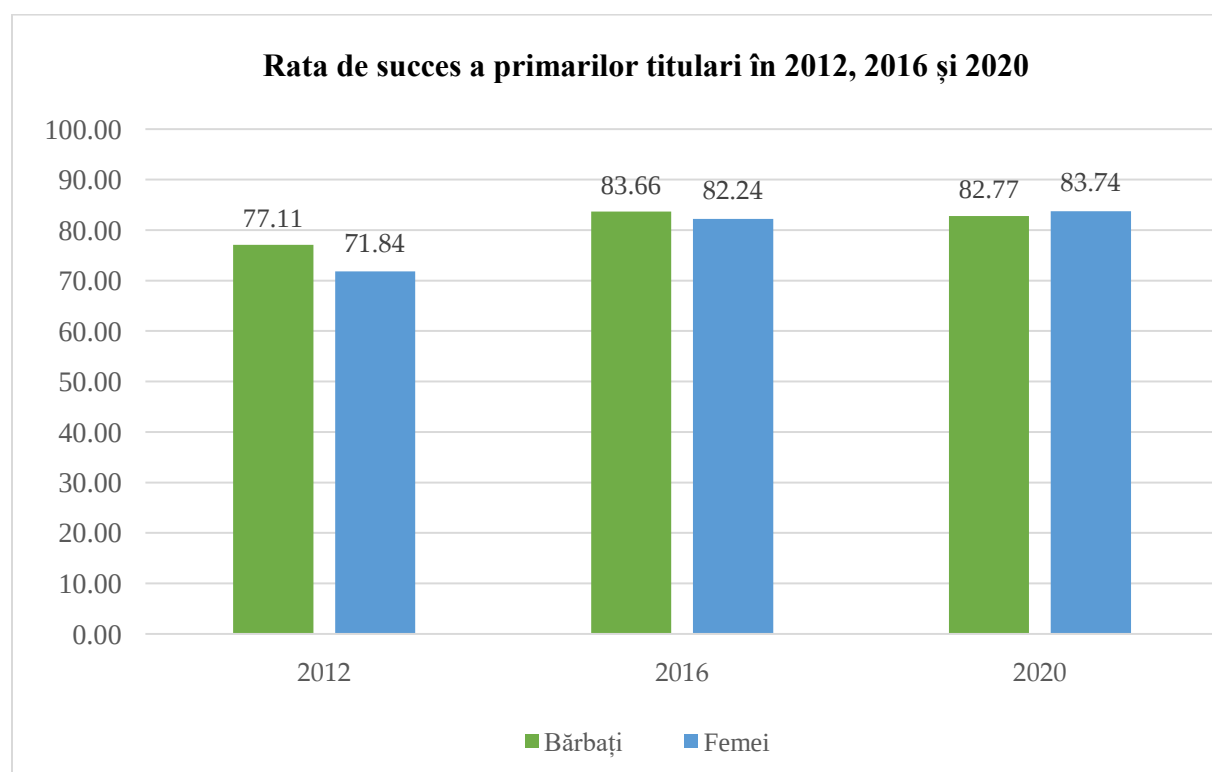

Figura IV.12. Rata de succes a primarilor titulari în 2012, 2016 și 2020. *Sursa datelor:* autori.

Totuși, cum s-a demonstrat și anterior, politica locală românească este opacă, cetățenii nu sunt activi din punct de vedere civic, încercările de fraudare a alegerilor prin diferite metode sunt încă o realitate, controlul local este puternic, legislația în vigoare nu discriminează pozitiv femeile, iar toate acestea fac ca ratele de succes să fie mari chiar și în cazurile în care primarii nu sunt performanți.

Într-un sistem politic atât de închis, accesul noilor candidați este greu, cu atât mai mult al femeilor care nu au conexiuni anterioare. În capitolul al III-lea s-au putut observa procentajele reduse ale candidatelor propuse pentru funcția de primar, dar și faptul că măsurile legislative au impact semnificativ asupra acestora (alegerile într-un singur tur au dus la scăderea numărului de candidate).

Prezența redusă a femeilor din spațiul politic, sau mai degrabă absența acestora, este rezultatul unui cumul de factori interdependenți: lipsa unor măsuri legislative care să încurajeze promovarea femeilor în politică, condiția socială a femeilor din România, cultura locală, lipsa unei mase critice feministe, lipsa educației civice și apatia vizavi de politică, agenda politică a partidelor, prejudecățile și stereotipurile despre abilitățile de *leadership* ale femeilor, alături de

accesul restrâns la putere și absența liderilor femei care să inspire. Practic, încă nu există inițiative nici de sus în jos, nici de jos în sus. Înțelegerea acestor cauze este esențială în realizarea unor politici eficiente care să amelioreze decalajele de reprezentare.

După cum s-a putut observa în Capitolul al III-lea, lipsa reglementărilor legislative sunt o barieră în promovarea femeilor în politică. Unul dintre cele mai eficiente moduri de a corecta decalajul de reprezentare este dat de legiferarea cotele de gen.

Soluții posibile pentru o mai mare participare a femeilor la procesul electoral

Așa cum s-a precizat în capitolul introductiv, unul dintre obiectivele acestei teze a fost și identificarea unor soluții privind subreprezentarea femeilor în politică. Drept urmare, cele mai importante sunt de natură legislativă (în cazul creării unei discriminări pozitive) și, așa cum s-a arătat în ipoteza formulată, aceste măsuri pot constitui factori cu aplicativitate relativ imediată ce ar putea impulsiona și altele, din varii domenii, care ar putea contribui la împuternicirea femeilor. Există numeroase exemple elocvente, însă cea mai recentă este modificarea proporției reprezentării în politică în Rwanda, unde cotele impuse prin lege au asigurat, într-un ritm alert, o reprezentare echitabilă.

Măsuri legislative

Se consideră faptul că următoarele măsuri legislative ar putea contribui la o mai mare prezență a femeilor în politică:

- a) Limitarea numărului de mandate la maximum trei astfel încât să crească șansele să fie aleși și alți candidați;
- b) Organizarea alegerilor locale în două tururi;
- c) Adoptarea cotelor de gen pentru membrii de partid și pentru alegerile locale și naționale pe sistemul *zipp* (nu mai mult de doi candidați consecutivi de același gen);
- d) Modificarea statutelor partidelor astfel încât selecția candidaților să fie transparentă;
- e) Prevederi mai clare cu privire la vechimea candidatului în partidul din care provine (în cazul femeilor primar intervievate multe dintre acestea spuneau că au aderat la partid în aprilie și au participat la alegeri în iunie).

În ceea ce privește cotele de gen, având în vedere faptul că pentru alegerile locale - la funcția de primar desemnarea este uninominală, acestea sunt o provocare. Totuși, după cum s-a văzut în cadrul prezentei cercetări, există partide care reușesc să aibă candidați în peste 90% dintre localități, astfel încât s-ar putea impune ca la nivel național să aibă candidați femei în proporție de cel puțin 30%. Din punct de vedere legislativ au existat mai multe inițiative care vizau cotele de gen, dar în principal acestea făceau referire la listele pentru consilii locale și Parlament.

Așadar, cu o legislație actualizată, bugete alocate de către stat pentru dezvoltarea *leadership*-ului feminin, programe de sprijin pe durata mandatului, cetățeni implicați și societate civilă activă, România ar putea face pași mai rapizi către o mai bună reprezentare a femeilor în politică.

Programe de sprijin pentru femeile care au câștigat alegerile locale

Ajunse în poziții de conducere, femeile își vor îndeplini mandatul din instituții formale de putere (primărie, consiliu local sau județean) structurate de bărbați și, în cea mai mare parte, „oarbe la gen”, trebuind totodată să facă față normelor și atitudinilor societale.

Dezvoltarea competențelor și consolidarea capacităților sunt importante pentru îndeplinirea mandatului în beneficiul tuturor cetățenilor, bărbați sau femei. Acest tip de program ar trebui să conțină Instruire privind guvernarea sensibilă la gen pentru oficialii locali și toate părțile interesate, Dezvoltarea *leadership*-ului feminin și Consolidarea capacității de egalitate de gen, în scopul asigurării implementării eficiente a inițiativelor de egalitate de gen.

Inițiativele de egalitate de gen la nivel local sunt importante atât în crearea de politici publice și instituționale, cât și în crearea de medii care să susțină egalitatea la toate nivelurile. Acest tip de program ar trebui să promoveze și susțină crearea unei Agende și Plan de acțiune privind egalitatea de gen la nivel local și integrarea perspectivei de gen la nivelul instituțiilor administrației locale.

CONCLUZII

Teza de față și-a propus să analizeze dinamica implicării femeilor în procesul electoral ca votante, candidate și primari aleși, precum și amploarea diferențelor de reprezentare în politică la nivel local între regiunile și județele țării, dar și rolul legislației și partidelor în desemnarea și susținerea femeilor în politică. Acest obiectiv general de analiză al alegerilor locale, din perspectiva de gen, la nivelul României a fost complex și a impus o abordare interdisciplinară.

Studiul realizat este o cercetare cantitativ-calitativă, tematică și comparativă, în care latura cantitativă a fost asigurată de un studiu asupra datelor care vizează candidații la alegerile locale, câștigătorii mandatelor de primar și prezența la vot, iar cea calitativă prin realizarea unor interviuri cu femeile primar în funcție. În urma analizei acestor date s-au putut identifica câțiva factori geografici cu potențial de a influența comportamentul electoral vizat de studiu.

În contextul literaturii asupra geografiei electorale din spațiul românesc, se consideră că acest demers este unul care aduce contribuții la înțelegerea fenomenului electoral din perspectiva de gen. De asemenea, abordarea calitativă în domeniul geografiei electorale este una originală și contribuie la o mai bună înțelegere a modului în care spațiul poate influența comportamentul alegătorilor.

Metodologia aleasă în cadrul prezentei cercetări a avut o serie de limitări de care a trebuit să se țină cont atunci când s-a discutat despre implicațiile teoretice și practice. Limitările au fost determinate de lipsa datelor cu privire la gradul de educație al cetățenilor, produsul intern brut, migrație și imigrație la nivel de unitate teritorial administrativă, populația cu drept de vot pe grupe de vârstă și genuri. Lipsa acestor informații a îngreunat realizarea unor tipologii doar pe baza analizei statistice a datelor prelucrate de noi în acest studiu.

O altă limitare derivă din disponibilitatea partenerelor de interviu, care a făcut posibil să fie realizate 12 interviuri în Regiunea de Dezvoltare Nord-Est. Considerăm însă că aceste interviuri realizate în județele Botoșani, Iași, Vaslui, Bacău și Neamț pot fi considerate reprezentative pentru a înțelege resorturile psihologice, calitative, greu de măsurat, ale subreprezentării femeilor în politica locală.

Datele statistice analizate în această teză au vizat în principal două aspecte: distribuția și evoluția numărului femeilor candidate la funcția de primar în anii electorali 1996, 2004, 2008,

2012, 2016 și 2020 și distribuția și evoluția numărului femeilor primar alese în aceiași ani electorali. Prelucrarea unui număr mare de date, ne-a permis să avem pentru prima dată în România o imagine cantitativă asupra fenomenului pe care l-am reprezentat sub forma unor hărți de distribuție și tabele sintetice. Urmărind aceste hărți, se observă o relativă uniformitate a fenomenului electoral din perspectiva de gen, neexistând regiuni radical diferite de alte regiuni. De asemenea, și din perspectiva evoluției, de-a lungul anilor, se observă aceeași uniformitate, ceea ce ar sugera că s-ar putea extrapola unele concluzii pe care le putem trage referitoare la Regiunea de Dezvoltare Nord-Est și asupra celorlalte regiuni din România.

În legătură cu diagnosticarea cauzelor posibile ale subreprezentării femeilor în politica din România, am avansat în această lucrare o ipoteză legată de fenomenul contradictoriu al realegerii primarilor, pe care l-am putut urmări după analizarea datelor alegerilor din 2000, 2004, 2008, 2012, 2016 și 2020. Această ipoteză este destul de ușor de explicat deoarece se observă o creștere evidentă a numărului de primari realeși de-a lungul timpului și cum dintre aceștia, majoritatea sunt bărbați, concluzia este cât se poate de simplă. O altă ipoteză este cea legată de rolul partidelor în selectarea și promovarea candidaților femei. Și în acest caz, se observă că deși în unele partide mai mici există un oarecare interes în a promova femeile în politică, în ceea ce privește partidele mai mari sau alianțele dintre acestea, există o inerție care nu facilitează promovarea lor în diverse funcții de conducere. Această inerție, se observă și din cauzele percepute ale reprezentării femeilor în politică așa cum rezultă în urma interviurilor acordate de primarii din 12 localități din Regiunea de Dezvoltare Nord-Est. S-au identificat trei cauze principale: a) lipsa susținerii din partea familiei, partidului și comunității; b) lipsa curajului/ motivației, frica de eșec; c) denigrarea din timpul campaniilor electorale, cauza care tind să fie specifice unei societăți patriarhale. Având în vedere relativa uniformitate a fenomenului electoral pe întreg teritoriul României precum și tradiționala slabă implicare a femeilor din țara noastră în politică, considerăm că cele trei aspecte relevate anterior sunt valabile și în celelalte regiuni.

Rezultatele acestei cercetări de geografie electorală din perspectiva de gen induc și recomandă aprofundarea studiului în vederea înțelegerii și explicării unor factori geografici identificați și descoperirii altora care ar putea influența opțiunile electorale.

O direcție de studiu vizează investigarea în detaliu a particularităților prezenței la vot prin desfășurarea unor studii calitative și cantitative în unitățile administrativ teritoriale cu cea mai redusă prezență la vot, în cele cu prezență mai mare de 100% și în cele în care s-au identificat

diferențe semnificative între prezența la vot pe genuri. Simpla identificare a acestora fără a putea oferi explicații nu este suficientă pentru a completa imaginea comportamentului electoral.

De asemenea, ar fi utilă aplicarea interviurilor femeilor primar din toate regiunile de dezvoltare pentru a observa dacă există diferențe cu privire la cauzele percepute ale subreprezentării femeilor în politica locală față de cele constatate în Regiunea de Dezvoltare Nord-Est, precum și aplicarea de interviuri femeilor care conduc organizațiile de femei pentru a înțelege rolul acestora în desemnarea candidaturilor.

Bibliografie selectivă

1. Ade F., Freier R., Odendahl C. (2011). Incumbency, Party Identity and Governmental Lead: Evidence for Heterogeneous Incumbency Effects for Germany. *DIW Berlin Discussion Paper No. 1177*, 40.
2. Alford J., W. Brady D. (1988). *Partisan and Incumbent Advantage in U.S. House Elections, 1846—1986*. Houston: Center for the Study of Institution and Values, Rice University.
3. Balaguer-Coll M., Brun-Martos M., Forte A., Tortosa-Ausina, E. (2015). Local governments' re-election and its determinants: New evidence based on a Bayesian approach, *European Journal of Political Economy*, 39, 94-108.
4. Băluță I. (2012). Femeile în spațiul politic din România postcomunistă: De la „jocul” politic la construcția socială. *Annals of the University of Bucharest / Political science series*, 14, 87-95.
5. Bawn K. (1999). Voter responses to electoral complexity: Ticket splitting, rational voters and representation in the federal republic of germany, *British Journal of Political Science*, 28, 487–505.
6. Besley T., Case A. (1995). Incumbent Behavior: Vote-Seeking, Tax-Setting, and Yardstick Competition. *American Economic Review*, 85(1), 25–45.
7. Birch G. F. (2003). A test of normalisation methods for marine sediments, including a new post-extraction normalisation (PEN) technique. *Hydrobiologia*, 492, 5-13.
8. Bochslers D. (2010). *Introduction: Electoral Systems and Party Systems in the New European Democracies*. Palgrave Macmillan, London.
9. Bodocan V. (2001). *Etnie, confesiune și comportament electoral în Transilvania*. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
10. Born R. (1979). Generational replacement and the growth of incumbent reelection margins in the U.S. house. *American Political Science Review*, 73, 811–817.
11. Bradley S., Petrescu A., Simmons, R (2004). The Impacts of Human Resource Management Practices and Pay Inequality on Workers' Job Satisfaction. *Working Papers 542602*, Lancaster University Management School.
12. Bratton K. A., Ray L. P. (2002). Descriptive Representation, Policy Outcomes, and Municipal Day-Care Coverage in Norway. *American Journal of Political Science*, 46(2), 428–437.
13. Cardenas Acosta G. (2019). Women mayors in Mexico 2017, an overview. *La Ventana*, 6, 9-44.
14. Cassette A., Farvaque E., Héricourt J. (2012). Two-round elections, one-round determinants? Evidence from the French municipal elections. *Public Choice*, 156(3-4), 563–591.
15. Childs S., Krook M. L. (2006). Should Feminists Give up on Critical Mass? A Contingent Yes. *Politics and Gender*, 2, 522-530.

16. Childs S., Krook M. L. (2008). Critical Mass Theory and Women's Political Representation. *Political Studies*, 56, 725-736.
17. Ciucă O. L. (2010). Etapele ideologizării conceptului de emancipare a femeii. *Antropomedia*, 2, 74-90.
18. Clit R. (2015). Modelul femeii comuniste: Elena Ceaușescu sau Ana Pauker? în *Statutul femeii în România comunistă*, A. Hurubean, Institutul European Iași, pag. 83.
19. Crețan R. (2006). *Etnie, confesiune și opțiune electorală în Banat. Structuri teritoriale, tradiție, actualitate*. Ed. Universității de Vest din Timișoara, Timișoara.
20. Czyz A. (2009). Samorząd terytorialny w Republice Węgier. In M. Barański (Ed.), *Samorząd terytorialny w państwach Europy Środkowej i Wschodniej*. Wydawnictwo Adam Marszałek.
21. De Magalhaes L. (2015) . Incumbency Effects in a Comparative Perspective: Evidence from Brazilian Mayoral Elections. *Political Analysis*, 23, 113-126.
22. De Paola M., Scoppa V., Lombardo R. (2010). Can gender quotas break down negative stereotypes? Evidence from changes in electoral rules. *Journal of Public Economics*, 94, 344-353.
23. Dicicco-Bloom B., Crabtree B. F. (2006). The Qualitative Research Interview. *Medical Education*, 40(4), 314-321.
24. Dircă E., Sima C. (2021). *Efectele sistemului electoral asupra rezultatelor alegerilor parlamentare din România*, Tritonic, București.
25. Dovi S. (2007). Theorizing Women's Representation in the United States. *Politics & Gender*, 3(3), 297-319.
26. Dumitriu R., Muntele I., Marcu S., Dumitriu A. (2013). *Migrațiile internaționale ale populației din Moldova*. Editura Universitatii Alexandru Ioan Cuza, Iasi.
27. Egner B., Stoiber M. (2008). A Transferable Incumbency Effect in Local Elections: Why it is Important for Parties to hold the Mayoralty. *German Politics*, 17(2), 124-139.
28. Erikson R. S. (1971). The Advantage of Incumbency in Congressional Elections, *Polity*, 3(3), 395-405.
29. Fedor A. D., Istrate M., Iașu C. (2021). Equal Opportunities in Romanian Politics Work in Progress. A Chronological and Spatial Analysis of Women's Participation in Political Life. In *International Scientific Conference GEOBALCANICA 2021*, Skopje, Geobalcanica Society, 237-244.
30. Fedor A. D., Iașu C. (2022). Women's Participation in the Local Government as Voters, Candidates and Mayors in the North East Region of Romania. *Open Journal of Political Science*, 12, 108-123.
31. Ferreira F., Gyourko J. (2014). Does gender matter for political leadership? The case of U.S. mayors. *Journal of Public Economics*, 112, 24-39.
32. Freier R. (2011). Incumbency as the Major Advantage: The Electoral Advantage for Parties of Incumbent Mayors. *DIW Berlin Discussion Paper*, 1147.

33. Freier R. (2015). The mayor's advantage: Causal evidence on incumbency effects in German mayoral elections. *European Journal of Political Economy*, 40, 16-30.
34. Gaines B. J. (1998). The impersonal vote? constituency service and incumbency advantage in british elections, 1950-92. *Legislative Studies Quarterly*, 23, 167–195.
35. Gal S., Kligman G. (2003). *Politicile de gen în perioada postsocialistă*. Polirom, Iași, 125-146.
36. Gallagher M., Marsh M. (1988). *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*. Sage, London.
37. Gârboni E.S. (2014). Women in Politics during the Romanian Transition. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 163, 247-256.
38. Gelman A., King G. (1990). Estimating Incumbency Advantage without Bias. *American Journal of Political Science*, 34(4), 1142-1164.
39. Gelman A., Huang Z. (2008). Estimating Incumbency Advantage and Its Variation, as an Example of a Before—After Study. *Journal of the American Statistical Association*, 103(482), 437–446.
40. Ghebrea G. (2015). Contextul de acțiune a egalității de gen înainte de 1989. *Statutul femeii în România comunistă*, Institutul European Iași, 27.
41. Giugăl A. (2013). *Geografia electorală a Dobrogei postcomuniste: 1992 – 2012*. Ed. Fundației pentru studii europene, Cluj-Napoca.
42. Górecki M. A., Gendźwiłł A. (2020). Polity Size and Voter Turnout Revisited: Micro-Level Evidence from 14 Countries of Central and Eastern Europe. *Local Government Studies*, 47, 31-53.
43. .
44. Guțoiu G.I. (2021). Development inequalities of Romanian physical public healthcare infrastructure: the case of hospital beds. *Human Geographies – Journal of Studies and Research in Human Geography*, 15(1), 37-52.
45. Hainmueller J., Kern H. L. (2005). Incumbency Effects in German and British Elections: A Quasi-Experimental Approach. *Public Economics*.
46. Holman M. R. (2017). Women in Local Government. *State and Local Government Review*, 49(4), 285-296.
47. Holmsten S. S., Moser R. G., Slosar M. C. (2009). Do Ethnic Parties Exclude Women?. *Comparative Political Studies*, 43(10), 1179–1201.
48. Ilieș A. (1997). Influența modificărilor de graniță asupra structurii etnice a populației din Crișana-Maramureș sec. XX. *Studia Universitatis „Babes Bolyai”, Geographia*, XLIII, 2, Cluj Napoca, 163-169.
49. Johnson-Myers TA. (2016). The Impact of Electoral Systems on Women's Political Representation. *The Mixed Member Proportional System: Providing Greater Representation for Women?*, Springer Briefs in Political Science, Springer, 9-17.

50. Karnig A. K., Walter B. O. (1981). Joint Electoral Fate of Local Incumbents. *The Journal of Politics*, 43(3), 889-898.
51. Katz J., King G. (1999). A statistical model for multiparty electoral data. *American Political Science Review*, 93(1), 15—32.
52. Kavianirad M., Rasouli M. (2015). Explanation of relationship between Geography and Elections (Electoral Geography). *Geopolitics Quarterly*, 10(4), 93-108.
53. Kendall C., Rekkas M. (2012). Incumbency Advantage in the Canadian Parliament. *Canadian Journal of Economics*, 45(4), 1560–1585.
54. Klačnja M. (2015). Corruption and the Incumbency Disadvantage: Theory and Evidence. *The Journal of Politics*, 77(4), 928-942.
55. Kukovic S., Lazauskienė A. (2018.). Pre-mayoral Career and Incumbency of Local Leaders in Post-Communist Countries: Evidence from Lithuania and Slovenia. *Political Preferences*, 18, 5-22.
56. Kukovic S., Miro Hacek. (2013). The Re-Election of Mayors in the Slovenian Local Self-Government. *Lex Localis*, 11(2), 87-99.
57. Lombardo E. (2008). Gender Inequality in Politics. *International Feminist Journal of Politics*, 10(1), 78-96.
58. Luhiste M. (2015). Party gatekeepers' support for viable female candidacy in PR-list systems. *Politics & Gender*, 11, 89–116.
59. Lukáčová J., Maličká L. (2023). Women mayors in the Slovak Republic in the last two decades: The municipalities size category perspective. *Geografický Casopis*, 75(2), 177-195.
60. Marschall M. J. (2014). A descriptive analysis of female mayors: The US and Texas in comparative perspective. *Local Politics and Mayoral Elections in 21st Century America: The Keys to City Hall*. Routledge, 35–51.
61. Martin D. J., Conroy M. (2024). Female Candidates' Incumbency and Quality (Dis)Advantage in Local Elections. *Journal of Women, Politics & Policy*, 45(3), 335-349.
62. Maskarinec P., Klimovsky D., Danisova S. (2018). The representation of women in the position of mayor in the Czech Republic and Slovakia in 2006–2014: A comparative analysis of the factors of success. *Czech Sociological Review*, 54(4), 529-560.
63. Massino J. (2004). Anonimatul femeii în estetica României ceaușiste. *Despre femei și Istoria lor în România*, Ed. Universității, București.
64. Massino J., Popa R. M. (2015). The Good, the Bad, and the Ambiguous: Women and the Transition from Communism to Pluralism in Romania. *Gender (In)equality and Gender Politics in Southeastern Europe*, Palgrave Macmillan, London, 171-191.
65. Matei E., Iașu C., Vert C. (2010). Romanian Woman Involvement in Governance after 1990. *Geographica Pannonica*, 14(1), 1-13.

66. Meier P. (2005). Le système électoral belge et les rapports de genre. *Genre et politique en Belgique et en francophonie*, Academia-EME.
67. Miroiu M. (2004). *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*. Ed. Polirom, Iași.
68. Miroiu M. (2002). Fețele patriarhatului. *Journal for the Study of Religions & Ideologies*, 3, 208-227.
69. Monk D.H. (1994). Subject area preparation of secondary mathematics and science teachers and student achievement. *Economics of Education Review*, 13(2), 125–145.
70. Moreira M.G.R. (2012). *Are Incumbents Advantaged? Evidences from Brazilian Municipalities Using a Quasi-Experimental Approach*. Bocconi University—European Commission (JRC).
71. O'brien J. (2009). *Encyclopedia of Gender and Society*, vol. 1. SAGE Publications, California.
72. Phillips A. (1998). Democracy and Representation: Or, Why Should It Matter Who Our Representatives Are?. *Feminism and Politics*, Oxford University Press, 224—239.
73. Pitkin H.F. (1967). *The Concept of Representation*. University of California Press. Berkeley.
74. Podolnjak R., Gardašević D. (2013). Directly Elected Mayors and the Problem of Co-habitation: The Case of the Croatian Capital Zagreb. *Elections and Democracy*, 20, 79-96.
75. Popescu T. (2014). Sistemul electoral - parte componentă a sistemului politic. *Administrarea Publică: teorie și practică*, 2(82), 11-19.
76. Racu A. (2012). Noțiunea și diversitatea sistemelor electorale. *Revista Națională de Drept*, 8(143), 60-64.
77. Reynolds A., Reilly B, Ellis A. (2005). *Electoral System Design, The New International IDEA Handbook*, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm.
78. Saltzstein G. H. (1986). Female Mayors and Women in Municipal Jobs. *American Journal of Political Science*, 30(1), 140-164.
79. Sanbonmatsu K. (2002). Political parties and the recruitment of women to state legislatures. *Journal of Politics*, 64(3), 791-809.
80. Sanjuán J., Rausell P., Coll V., Abeledo R. (2020). Mayors, Using Cultural Expenditure in An Opportunistic Way Improves the Chances of Re-Election, but Do Not Do It: Revisiting Political Budget Cycles. *Sustainability*, 12(21), 1-15. <https://doi.org/10.3390/su12219095>.
81. Sedmíhradská L., Kubík R., Haas J. (2011). Political Business Cycle in Czech Municipalities. *Prague Economic Papers*, 20(1), 59-70.
82. Shair-Rosenfield S., Hinojosa M. (2014). Does Female Incumbency Reduce Gender Bias in Elections? Evidence from Chile. *Political Research Quarterly*, 67(4), 837-850.
83. Shrestha A., Mishra I. (2024). Effect of the electoral system on women's representation: Evidence from national elections of Nepal. *Humanities and Social Sciences Letters*, 12(1), 101-116.
84. Sloboda M. (2014). Women's participation and Incumbency Advantage in Slovak Cities: The Case Study of Mayoral elections in Slovakia. *Social Research*, 36(3), 101-112.

85. Smith A., Reingold B., Owens M. L. (2012). The political determinants of women's descriptive representation in cities. *Political Research Quarterly*, 65(2), 315-329.
86. Stuckey H. L. (2013). Three types of interviews: Qualitative research methods in social health. *Journal of Social Health and Diabetes*, 1(2), 56-59.
87. Sundström A., Wängnerud L. (2014). Corruption as an obstacle to women's political representation: Evidence from local councils in 18 European countries. *Party Politics*, 22(3), 354-369.
88. Sundström A., Stockemer D. (2015). What determines women's political representation at the local level? A fine-grained analysis of the European regions. *International Journal of Comparative Sociology*, 56(3-4), 254-274.
89. Timár J. (2004). Gendered Urban Policy-Making; the Role of Geographical Scale in Women's Participation in Hungarian Local Governments, Gendered Cities. Identities, Activities, Networks. *A Life-Course Approach*, 227-243.
90. Titunik R. (2009). *Incumbency Advantage in Brazil: Evidence from Municipal Mayor Elections*. Ann Arbor: University of Michigan.
91. Várnagy R., Ilonski G. (2012). Üvegplafonok. Pártok Lent És Fent. *Politikatudományi Szemle*, 21(4), 7-28.
92. Veiga F. J., Veiga L. G. (2004). The Determinants of Vote Intentions in Portugal. *Public Choice*, 118(3/4), 341-364.
93. Veiga F. J., Veiga L.G. (2018). Term limits and voter turnout. *Electoral Studies*, 53, 20-28.
94. Voiculescu S., & Lelea M. A., 2003, *A review of gender and geography and its development in Romania, Analele Universitatii de Vest din Timisoara, Geografie*, XIII, pp. 123-144.
95. Voiculescu, S., & Groza, O. (2021). *Legislating political space for LGBT families: The 2018 referendum on the definition of family in Romania*. *Area*, vol. 53, no. 4, pp. 679-690
doi:10.1111/area.12729
96. Wängnerud L. (2009). Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation. *Annual Review of Political Science*, 12, 51-69.
97. Wängnerud L., Sundell A. (2012). Do politics matter? Women in Sweden local elected assemblies 1970-2010 and gender equality in outcomes. *European Political Science Review*, 4(1), 97-120.
98. Wittmer E.D., Bouche V. (2013). The Limits of Gendered Leadership: Policy Implications of Female Leadership on "Women's Issues". *Politics & Gender*, 9, 245-275.
99. Zahariuc P. (2019). *Comuna Osesti: file de istorie Vasluiana*. PIM, Iasi.